

DOI: 10.21005/pif.2024.60.D-01

TEACHING THE HISTORY OF GARDEN ART TO LANDSCAPE ARCHITECTURE STUDENTS - A CASE STUDY

NAUCZANIE HISTORII SZTUKI OGRODOWEJ STUDENTÓW KIERUNKU ARCHITEKTURA KRAJOBRAZU - STUDIUM PRZYPADKU

Aleksandra Pilarczyk

dr inż.

Author's Orcid number: 0000-0002-7340-8774

West Pomeranian University of Technology in Szczecin, Poland
Faculty of Environmental Management and Agriculture, Department of Landscape Architecture

ABSTRACT

The article explores teaching methods for the history of garden art in landscape architecture at the West Pomeranian University of Technology in Szczecin. It highlights the importance of integrating theory with practice, using design tasks and sketchbooks to enhance students' analytical and design skills. Practical tasks, including freehand drawing, are emphasized for their role in deepening knowledge. The teacher's involvement is crucial in motivating and engaging students. The article also stresses the need to adapt education to modern technologies while preserving traditional techniques and methods.

Key words: didactic methods, education, freehand drawing, history of garden art, landscape architecture, landscape design, practical tasks

STRESZCZENIE

Artykuł prezentuje metody nauczania historii sztuki ogrodowej na kierunku architektura krajobrazu, w oparciu na doświadczeniach z Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie. Autorka analizuje znaczenie łączenia teorii z praktyką, proponując aktywizujące formy nauczania, takie jak zadania projektowe i szkicowniki, które rozwijają umiejętności analityczne i projektowe studentów. Wskazuje na korzyści z wprowadzenia zadań praktycznych, które pogłębiają wiedzę i doskonałą umiejętności, w tym wykonywania rysunku odręcznego. Zaznaczono także konieczność dostosowania edukacji do nowych technologii przy jednoczesnym zachowaniu tradycyjnych technik i metod kształcenia.

Słowa kluczowe: architektura krajobrazu, edukacja, historia sztuki ogrodowej, metody dydaktyczne, projektowanie krajobrazu, rysunek odręczny, zadania praktyczne.

1. INTRODUCTION

Both scientific and didactic activities play a fundamental role in the functioning of universities. Scientific research provides new knowledge, and teaching enables its transfer to a wider audience. Teaching is an important tool for disseminating research results, discoveries and innovations, which makes it as important as research itself. Teaching is essential in the process of shaping the next generations of specialists, providing students with advanced competences that are important in the profession of landscape architect, for further scientific progress and general socio-economic development. Effective teaching requires not only a deep understanding of the issues discussed, but also the ability to present them in an accessible and engaging way. Direct contact with students is also inspiring, providing motivation for further research and deepening one's own scientific and didactic competences.

In Poland, the current higher education system is based mainly on two levels. First-cycle studies allow you to obtain the professional title of engineer or bachelor (depending on the technical or humanistic profile of the field of study). Engineering studies last from seven to eight semesters. Second-cycle studies are a form of continuing higher education and allow you to obtain a master's degree. These studies last from three to five semesters. Some fields of study in Poland are conducted exclusively in the form of uniform master's studies, e.g. medical and law fields. Third-cycle studies end with obtaining the academic title of doctor.

The beginnings of education in the field of landscape architecture in Poland can be found in the late 1920s in Warsaw at the Warsaw University of Life Sciences (Borcz 2021). Currently, the field of study of landscape architecture is conducted in Poland at thirteen state universities, mainly as engineering studies and at some also as master's studies. The history of garden art is a canonical subject in the program of studies at the first level of landscape architecture, these are major and compulsory classes. The table below (Tab. 1) presents a list of universities in Poland where this subject is conducted.

Tab. 1. List of classes in the subject of history of garden art at Polish public universities offering landscape architecture at the engineering level - alphabetical order (Own study based on current study programs available on the official websites of universities) Source: Pilarczyk A.

	Name of the University	Faculty	Subject name	Se- mester	L ¹	E ²	Related subjects
1.	Białystok University of Technology	Faculty of Construction and Environmental Sciences	History of garden art I (general history)	2	15	15	art history
			History of garden art II (Polish gardens)	3	15	15	
2.	Bydgoszcz University of Science and Technology	Faculty of Agriculture and Biotechnology	History of garden art	2	30	-	art history
3.	Cracow University of Technology	Faculty of Architecture	History of garden art I	2	15		art history; history of architecture and garden art
			History of garden art II	3	30	-	
			History of garden art III	4	30		
4.	John Paul II Catholic University of Lublin	Faculty of Natural and Technical Sciences	History of garden art	2	30	26+ 4*	art history
5.	John Paul II University of Applied Sciences in Biała Podlaska	Faculty of Technical Sciences	History of garden art	1	30	-	-
6.	The Agricultural University of Kraków	Faculty of Environmental Engineering and Geodesy	History of garden art and landscape architecture	4	30	-	history of the cultural heritage or the history of architecture and art of the region;
7.	The University of Life Sciences in Lublin	Horticulture and Landscape Architecture	History of garden art	3	30	30	art and architecture history; history of art and culture; historical compositions of

8.	The University of Life Sciences in Poznań	Faculty of Agriculture, Horticulture and Biotechnology	History of gardens and the basics of garden renovation / Modern gardens and the problems of revalorization of garden layouts	6	30	55	greenery in urban structures art and architecture history;
9.	The University of Rzeszów	College of Natural Sciences	History of garden art	6	15	15+ ⁸	art history; cultural heritage of Podkarpacie
10.	The University of Warmia and Mazury in Olsztyn	Department of Environmental Management and Agriculture	History of garden art	5	30	30	art history
11.	The Warsaw University of Life Sciences	Faculty of Civil and Environmental Engineering	History of garden art	4	30	30	art history; history of architecture
12.	The Wrocław University of Environmental and Life Sciences	Department of Spatial Management and Landscape Architecture	History of garden art part 1 . From Antiquity to Classicism	5	15	-	composition theory; history of interior architecture and design;
			History of garden art part 2 From Romanticism to Modernity	6	30	-	art history
13.	West Pomeranian University of Technology, Szczecin	Department of Environmental Management and Agriculture	History of garden art 1	3	30	-	art history
			History of garden art 2	4	20	20	

1- number of hours of lectures; 2- number of hours of exercises; * various forms of practical classes

The analysis shows that the subject of history of garden art is present at all universities educating landscape architects. However, the semesters to which this subject is assigned differ, as it is taught in semesters one to six, but most often in semesters two, three and four. In most universities, it is planned for one semester of classes, but in four universities it is scheduled for two or three semesters. In all universities, the subject is taught in the form of lectures, with the number of hours varying - from 15 to 75 hours of lectures, but most often it is 30 hours. In five out of thirteen universities, no practical classes (exercises, laboratories, etc.) have been planned. In the remaining universities, the number of practical classes is from 20 to 55 hours and the total number of all hours of theoretical and practical classes of this subject at universities ranges from 30 hours at three universities to even 70-85 hours also in three units in the country, but usually it is 60 hours of classes. In addition, all universities except one also offer classes in the subject of art history, which is a related and superior subject. Lectures on the history of garden art end with an exam and the number of ECTS points is important for the student's achievements. Differences in the number of hours provided for in the study program and the share of lectures and exercises in individual programs result from the profile of the university and, to some extent, from the possibility of individually planning the study program by the universities. Classes in the field of garden history are a permanent and important element in the cycle of education of landscape architects at the engineering level in Poland. At eight out of thirteen universities, the study program includes exercises for this subject, recognizing that expanding knowledge and skills with practical classes is important in the education of landscape architecture specialists. It is worth considering the purpose and significance of conducting practical classes as part of the education of landscape architecture students in the field of garden art history and how they can be implemented so that they bring the greatest possible benefit to students. The basis for the analysis will be an example of teaching this subject in the field of landscape architecture at the West Pomeranian University of Technology (ZUT) in Szczecin (Poland), mainly based on my own teaching experience.

The establishment and shaping of gardens has a very long tradition, just like architecture and other forms of creativity, and gardens have also changed over the centuries. Their shaping has always been influenced by various factors, both natural and cultural, as well as the imagination of the designer and contractor. The science and knowledge of historic gardens is very extensive and covers many different disciplines and fields. Content related to the history of gardens and landscapes is very important for theory and practice, and education in the field of landscape architecture without

exploring the history of gardens is incomplete and should not be accepted (Marshall 1980; Wang 2022). It is difficult to imagine that a landscape architect, a specialist in shaping space, would not have extensive knowledge of historic green areas, as well as in other disciplines (Egoz 2019). Our own experience shows that most students initially treat the subject of garden history as useless and unnecessary. Students are mainly discouraged by the vision of having to memorize extensive material, which seems unnecessary to them in the modern era of widely available digital information. This subject seems to be contrary to the image of a landscape architect, who in the general idea is supposed to be primarily a creative creator of original and modern solutions. The role of the educator is to change this approach and replace it with understanding.

For the subject of history of garden art, the key objective is to introduce students to the origins of this field and to show the variability of its forms throughout history and in various cultures around the world. Another important aspect is the presentation of various methods of landscape composition, taking into account cultural and natural conditions. In terms of knowledge, it is important for the student to master the history and theory of garden art and landscape architecture. They should understand the ideas, philosophies, historical, cultural and economic contexts that influenced the shaping of gardens and landscapes in individual eras. It is also necessary to have an advanced understanding of the principles of creating garden and landscape compositions in various spaces and in relation to their historical conditions. In the area of skills, it is expected that the student will be able to recognize characteristic styles and elements from a given era or historical trend. In the case of their own projects, they should be able to consciously refer to these features, including specific garden layouts and structures. In terms of social competences, the student learns about the diversity of attitudes towards landscape and gardens resulting from cultural differences. He or she should also understand the ideas that co-created these spaces and appreciate their value in the context of historical continuity.

2. RESEARCH PURPOSE AND METHODS

The research objective is to analyze theoretical and practical assumptions and to assess the effectiveness of educating students of landscape architecture through the implementation of practical tasks in teaching the history of garden art using the example of classes conducted at the West Pomeranian University of Technology in Szczecin. The author seeks to answer the question whether and how the implementation of practical tasks can contribute to increasing the effects of student education within the subject of the history of garden art and the entire studies. The study will be based on the analysis of practical tasks developed for classes in the field of landscape architecture. The author presents the developed forms of organizing classes, the scope of tasks and her own comments and observations resulting from experience and personal reflections. As part of the undertaken study, an analysis of literature was conducted, which covers a wide range of issues related to education in the field of landscape architecture and architecture, placing particular emphasis on various didactic methods. It also concerns the process of education using traditional and modern methods of effective teaching of the history of garden art of future landscape architects and the implementation of effective didactic strategies in a changing educational environment.

3. RESULTS

3.1. Lectures and practical task

The history of garden art is a permanent element of the curricula of landscape architecture students at the engineering level at various universities in Poland. In accordance with common practice, teachers use primarily multimedia presentations, photographs, illustrations and possibly films related to the lecture topic during lectures. These methods of teaching the history of gardens were recommended as early as the 1980s (Marshall 1980). Using images in the case of teaching subjects from the area of visual art is indispensable and necessary. Thanks to this, lectures are interesting and, in principle, the material should be better consolidated. Motivating students to learn during classes can be done, as is commonly known, by asking questions, conducting conversa-

tions, written, test and oral tests. Unfortunately, from the experience of the author, who has been teaching the history of garden art for over a decade, limiting yourself to traditional methods is very often insufficient. During knowledge tests, students often provide slogans, phrases, create descriptions that are often incorrect or very imprecise, which results from a lack of knowledge and understanding. It seems that despite the careful discussion of illustrations, photographs, and engravings of historical gardens during the lecture, the images and content associated with them are not well consolidated as a whole. Students base their learning for the knowledge test mainly on notes and descriptions from various sources. Moreover, during their studies, they do not always reach for sources that contain substantively correct information (mainly Internet sources). In an effort to facilitate the acquisition of correct content by memorizing the content and image together, students receive from the author for homework an independent, individual creation of a set of sketches with descriptions based mainly on the basic publication for this subject (Majdecki 2023; Bogdanowski 2000; Ciołek 1978; Hobhouse 2005). The task requires the creation of a sketchbook presenting an overview of historical plans of gardens and other green areas from individual eras from antiquity to the 20th century. Each drawn plan should contain information about the time, place of creation and the author of the project as well as markings of the most important compositional and component elements. The task description is always made available to students in electronic form, along with a list of topics that can be developed in the sketchbook. Students also familiarize themselves with sample works from previous years (Fig. 8). The formal and technical requirements of the task are to prepare a sketchbook consisting of at least twenty hand-drawn drawings on white sheets of A4 paper using a permanent technique. The drawings should maintain the correct proportions of the components of the garden composition. Drawing with the help of a ruler and to scale is not required. The main idea of the task is the theoretical assumption that spending time on making sketches and the requirement to find the right content helps to better consolidate knowledge. This task is also intended to practice making a freehand drawing, which is an important language of communication for designers and a valuable engineering skill (Żychowska 2019). The exam concluding the series of lectures on the subject of history of garden art is set as descriptive and drawing. Writing is also a very important skill for a landscape architect, who must train their skills using professional concepts and terminology with understanding (Gallo 2019). The list of exam questions is provided to students at the beginning of the semester, available in an electronic version. This allows them to familiarize themselves with the content of the questions in advance and prepare at a time convenient for the student. All exam questions cover topics and issues previously discussed during lectures. As mentioned, the exam also consists of a drawing part, which means that individual mandatory questions require sketches and their description. The completed sketchbook becomes a teaching aid in repeating the material before taking the exam. The task of preparing a sketchbook is certainly time-consuming and requires implementation at home outside of classes at the university. Nowadays, it may also seem unnecessary and anachronistic to students, but despite this, it has many advantages and brings a number of benefits discussed earlier. Similar conclusions can be found in the article on the importance of making structural drawings as a method used in teaching the history of architecture at the Faculty of Architecture of the Gdańsk University of Technology in Poland, which turns out to be very important in the engineering education of students (Sołtysik 2020). Also in the author's opinion, progress is visible in the subsequent drawings made by students. Completing the task of a sketchbook for the subject of the history of garden art brings better results on the final exam, because students remember the content of lectures and the discussed examples of gardens, parks, etc.

3.2. Exercises and practical task

It is known that activating teaching methods, such as exercises, can significantly increase knowledge retention compared to traditional lectures, because they are more engaging. Lectures should not be abandoned in the course of education in the subject of history of garden art, but it is worth adding teaching methods that require student activity, for example by introducing project tasks (Freire 2013; Marshall 1980). Participatory methods promote greater involvement and better knowledge acquisition. Practical classes give students the opportunity to apply acquired knowledge, develop various skills, promote interaction between students and the lecturer and between students themselves, which develops the ability to cooperate and communicate. They also

provide students with feedback on their progress and understanding of the material. Exercises should stimulate creative thinking, the ability to critically analyze, and increase independence, which is necessary in many areas of life. History of garden art is a subject that combines knowledge from the fields of, among others, humanities, technology, landscape architecture, art and natural sciences. For this reason, the practical task that the author developed for implementation as part of the exercise was to comprehensively develop the engineering competences of a landscape architect. Students receive a semester task of a study and design nature, the effect of which is the development of a conceptual design of a historical garden. It can be carried out individually or in pairs within the framework of a topic of their choice from the provided list. During the practical classes, consultations and correction of works take place, and it is necessary for students to work both during classes and at home. The task is divided into two main stages: pre-design study and conceptual design development. The following description presents the details of the task, which is divided into several stages.

Fig. 1. Presentation of student works from previous years to students of landscape architecture during classes on the history of garden art. Source photo: Pilarczyk A.
Ryc. 1. Prezentacja prac studenckich z poprzednich lat studentom kierunku architektura krajobrazu na zajęciach z historii sztuki ogrodowej. Źródło: Fot. Pilarczyk A.

Fig. 2. Work on a semester assignment - analysis of historical garden plans by students. Source photo: Pilarczyk A.
Ryc. 2. Praca nad zadaniem semestralnym - analiza planów historycznych ogrodów przez studentów. Źródło: Fot. Pilarczyk A.

Stage I. Pre-design study

Stage I. 1. Searching, collecting and analyzing relevant literature and graphic materials

The first step in the pre-design study requires collecting a larger amount of relevant literature and graphic materials and then conducting a detailed analysis of the garden layouts of a given era, culture, style. At the beginning, it is required to familiarize yourself with information about the era itself, as well as generally with the most important features of gardens of this period, region, cultural and natural conditions. In the next step, students thoroughly analyze several selected examples of gardens (Fig. 2). Using recognized sources and publications, students should familiarize themselves with various materials, examine information about them and, in particular, analyze plans, projections, engravings of historical gardens. When examining historical plans, the most important compositional elements should be marked on them and described.

Stage I. 2. Indication of characteristic features

The task consists of a written text containing information such as: main design ideas, principles of composition, axes of composition, visual connections, nature and types of architectural, construction and small architectural objects, materials used, plant species, etc. used in shaping garden layouts of a given period, style or type. The student learns to draw conclusions from conducted analyses of texts and spatial layouts of gardens, including their proportions, relations between individual elements, methods of use and perception of space by users. The objectives of the task are

to deepen knowledge of historical garden layouts, develop analytical and research skills, the ability to critically analyze, synthesize information and present it in a substantive and logical manner.

Stage II. Development of a conceptual garden design in accordance with the compositional framework of the historic style

The task requires the development of a plan of the entire garden or park in the form of a conceptual design presented on a poster (Fig. 1, Fig. 6). Students independently determine the appropriate design scale so that the plan of the entirety takes up approximately half of the surface of an A2 board. The board should also include two cross-sections of the terrain as well as visualizations presenting the most important views and perspectives. This should be supplemented by a concise description of the designed garden.

Students are required to bring their work, notes, sketches and other materials to each class, where they are discussed together with the teacher, in the form of a review of the work and consultations. The work and materials can also be presented in electronic form.

Assumptions, objectives and effects of the design task

Each stage of the practical task given to students during the classes in the history of garden art subject has its own smaller individual goals and assumes the achievement of various effects, which should ultimately lead to the correct implementation of the task (Tab. 2).

Tab. 2 Summary of detailed objectives and effects for individual stages of the design task for students of landscape architecture within the subject of history of garden art. Source: Pilarczyk A.

Stage I Pre-project study	
1. Searching, collecting and analysing appropriate literature and graphic materials concerning selected garden designs of a given era, style, culture, region and creators	
Goals (what the student is striving for)	Effects (specific results)
1. Searching for and using reliable sources.	1. The student is able to identify and critically evaluate the credibility of a source.
2. Familiarizing yourself with literature and sources previously unknown to the student.	2. The student is able to use various types of sources.
3. Proper collection of materials.	3. The student is able to effectively collect and organize materials.
4. Developing skills in analyzing spatial composition.	4. The student acquires the ability to analyze information and historical plans and other graphic materials regarding historical garden layouts.
5. Critical analysis of sources and collected information.	5. Development of analytical, research and writing skills.
6. Expanding historical knowledge - general and specific.	6. The student supplements, acquires and consolidates new knowledge and skills.
7. Developing research skills, synthesizing information, recording your own observations and "discoveries".	7. The student is able to critically analyze collected materials.
8. Organizational, communication, and social skills.	8. The student develops the ability to cooperate, divide tasks, and use the help of a teacher.
2. Identifying and describing characteristic features - the compositional canvas of the historical style	
Goals (what the student is striving for)	Effects (specific results)
1. Identifying and describing the most important characteristic features of historical gardens.	1. The student is able to precisely describe and interpret the main design ideas that were the basis for shaping gardens in a given period or style.
2. Preparing a substantive written study (a logical analysis from general design ideas to details).	2. The student is able to explain the principles of spatial composition typical of a given period or style, including proportions, spatial relations and the arrangement of garden elements.
3. Learning and using specialist language in your study, correct use of terminology.	3. Developing the student's ability to create a substantive written study.
4. Interdisciplinary thinking.	4. Developing the ability to combine knowledge from various areas, such as art history, architecture, botany, construction and landscape aesthetics, etc.
5. Organizational, communication, and social skills.	5. The student develops the skills of cooperation, sharing tasks, and using the help of a teacher.
Stage II Development of a conceptual garden design in accordance with the compositional framework of	

the historical garden style of a given era	
Goals (what the student is striving for)	Effects (specific results)
1. Developing design skills.	1. The student acquires new and develops existing design skills.
2. Combining and using theoretical knowledge with practical application.	2. The student is able to use theoretical knowledge in practice, use historical patterns and solutions in design.
3. Developing skills in creating drawings and spatial visualizations.	3. The student understands and applies compositional principles characteristic of a given style in the design process.
4. The ability to concisely describe one's own design concept using the principle from general to specific.	4. The student is able to both apply compilation principles and use their own creative approach and creativity in design. They are able to describe their work.
5. The ability to aesthetically compose a poster presenting the work.	5. The student shapes and develops technical and artistic skills, among others, by designing a poster.
6. Organizational, communication, and social skills.	6. The student develops cooperation skills, sharing tasks, and using the help of a teacher.

4. DISCUSSION

Varied and multi-stage practical tasks are developmental and increase the effectiveness of teaching. The very multiplicity of methods of educating landscape architects is beneficial for the development of students (Ilkovičová et al. 2017). As previously emphasized, the practical task presented above, implemented as part of teaching the history of garden art at the Szczecin university, is primarily aimed at deepening knowledge of the subject, developing the ability to search for appropriate materials appropriate to the topic and task, and the ability to use the collected sources and information in practice. Searching for and independently acquiring knowledge on a selected topic is an engaging task and can bring satisfaction to students. In addition, developing a conceptual design of a garden based on compositional solutions from the past requires from the student a great deal of commitment to understanding different contexts as well as the general development of design skills. Trying to create a plan for a model garden of a given era, the task requires a great deal of effort and a creative approach (Fig. 7). It is a work combining the skills of a reasonable compilation of selected inspirations and motifs, but above all creative design. The semester assignment focuses on only one specific topic of a historical garden, which may seem insufficient, but it should be noted that the number of hours of practical classes is relatively limited at ZUT to only 20 hours. Perhaps several similar tasks could be completed in this time, but the work would certainly have to be more cursory and sketchy. The author believes that the careful and thorough completion of one topic by the student will bring more benefits, as it will better develop and consolidate the intended learning outcomes. It can be assumed that after the successful completion of the assignment, each subsequent task of this type will be completed just as well or even better.

Fig. 3. Beginning of work on a project in a history of garden art class. Source photo: Pilarczyk A.
Ryc. 3. Początek pracy nad projektem na zajęciach z historii sztuki ogrodowej. Źródło: Fot. Pilarczyk A.

Fig. 4. Students working on a design concept during classes on the history of garden art. Source photo: Pilarczyk A.
Ryc. 4. Praca nad koncepcją projektową studentów na zajęciach z historii sztuki ogrodowej. Źródło: Fot. Pilarczyk A.

Fig. 5. Students working on a design concept during classes on the history of garden art. Source photo: Pilarczyk A.
Ryc. 5. Praca nad koncepcją projektową studentów na zajęciach z historii sztuki ogrodowej. Źródło: Fot. Pilarczyk A..

Fig. 6. Completed semester paper on the subject of history of garden art. Poster authors: Olga Haponiuk, Michał Pietrusiewicz. Source photo: Pilarczyk A.
Ryc. 6. Ukończona praca semestralna z przedmiotu historii sztuki ogrodowej. Autorzy posteru: Olga Haponiuk, Michał Pietrusiewicz. Źródło: Fot. Pilarczyk A.

Fig. 7. Completed semester paper on the subject of history of garden art. Author: Zuzanna Chudziak. Source photo: Pilarczyk A.
Ryc. 7. Ukończony praca semestralna z przedmiotu historii sztuki ogrodowej. Autor: Zuzanna Chudziak. Źródło: Fot. Pilarczyk A.

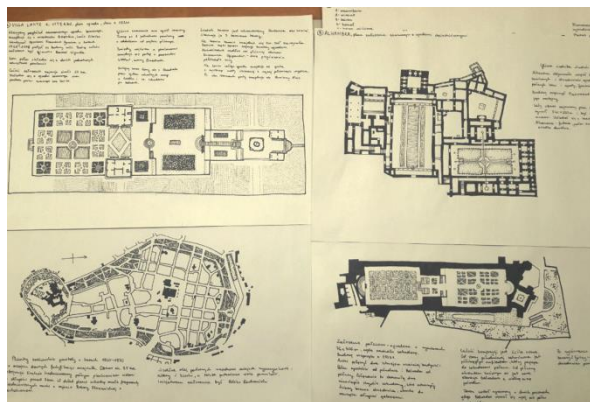

Fig. 8. Examples of students' sketches presenting historical gardens. Source photo: Pilarczyk A.
Ryc. 8. Przykładowe szkice studentów przedstawiające historyczne ogrody. Źródło: Fot. Pilarczyk A.

It is important for the author that students thoroughly analyze historical visual documentation - maps, plans, engravings with views, perspectives, photos (Fig. 2). Experience shows that reading old garden plans is a challenge for students in particular, because the markings on various plans are sometimes different, differing from contemporary ones. If possible, students compare old plans, engravings and photographs with contemporary ones, including satellite photos. If, despite this, students are unable to correctly read and interpret old plans, they are helped by a teacher. During the analysis of the plans, students mark and mark elements of the spatial layout that are important for the composition (compositional and view axes, dominants, accents, walls of garden interiors, distinguishing features of the terrain, architectural, construction and water elements, structural greenery, etc.). All this is to help understand the composition, functions and aesthetics of these gardens. The next step is to create your own proposal for a conceptual garden design in accordance with the compositional canvas of the historical garden style of a given era. The first challenge is to decide on the area of the designed garden, the shape of the plot and the choice of scale. Students gradually plan the layout starting with the general composition, gradually moving on to the details. Everything is determined by the adopted scale, so the degree of detail of the project depends on the chosen topic. The described practical task is time-consuming and engaging for students, and also requires the dedication of private time outside of classes. One may ask whether it

would not be better for students to design contemporary gardens stylized or inspired by historical elements? Designing a garden in accordance with a historical framework requires students to understand the specific features and values of a given period - style, symbolism, materials and techniques used, as well as the social and cultural realities of a given era, different from today's. This makes it easier to see what changes have occurred in the ways of shaping gardens. In many cases, the introduction of historicizing elements or features to a contemporary garden may conflict with today's ways of using the garden, needs, understanding of beauty, functionality, reading symbolism. The design of a contemporary garden arrangement using elements of a historicizing composition could be an interesting design topic in another later subject. It is worth adding that the subject of history of garden art is an important foundation and knowledge base for the next subject within the landscape architecture studies, i.e. for the protection and conservation of historic garden layouts, which is why careful education of students in the former is so important (Majdecki, Majdecka-Strzeżek 2019; Bogdanowski 2000).

4.1. Organizing classes and mutual learning

The phenomenon of students learning from each other is widely known and natural. Through cooperation in groups, students learn to share ideas and solve problems together (Fig. 5), which reflects the real working conditions in the profession (Freire 2013). It has indeed been observed that during practical classes, there is a flow of information and tips for the development of various skills between students. This applies to both relatively minor issues, such as observing more useful tools for work (proven crayons, markers, felt-tip pens, stencils), useful skills, e.g. using a scale, or what possibilities are provided by using a tablet or a computer program. Mutual learning also means observing the progress of other people's work, coping with various difficulties, for example with drawing, scale or visualizations. This is definitely a positive phenomenon and as an educator I encourage students to observe their colleagues at work and its effects, as well as to provide minor mutual assistance. At the beginning of the classes in the subject of history of garden art, the author always conducts a review of finished works from previous years with students (Fig. 1, Fig. 8). The presentation of works aims to better explain the design task, show successful solutions and also indicate errors and shortcomings. Students can look at the variety of graphic styles and the diverse composition of the posters themselves. In practice, in order to create more favorable working conditions during classes, it is best for students to sit at one large table, or possibly several smaller ones that are easy to walk around and communicate better with each other. It is easier for the teacher to physically reach each student during work and, in addition, his instructions are heard by a larger number of people, which has a positive impact on the effects of teaching. This allows students to better understand the design context and develop analytical and critical thinking skills (Freire 2013; Palerm Salazar 2013). After completing the classes, it is recommended to organize exhibitions of student works in the university building, which is accessible to students of different years and fields of study. Permanent and temporary exhibitions of student works are an important source of inspiration and can increase motivation. They support the processes of mutual learning of students from each other. The importance of exhibitions for the educational process of landscape architecture students is a recognized teaching method that is relatively easy to implement and can potentially bring many benefits (Kuc 2019).

4.2. Tasks of teachers

The first basic task of teachers is to make them aware of the importance and purpose of teaching the subject of history of garden art, which do not always seem obvious to young adepts of landscape architecture. An exhaustive discussion of the form of classes, guidelines for the task and posting its description for students to download at any time is the basis for later good cooperation and implementation of the task. The teacher's duty is to plan classes in such a way as to make it easier for students to acquire knowledge, develop skills and acquire various competences in an interesting and engaging way. The teacher takes care of the correct implementation of tasks through consultations, corrections and other necessary assistance. Progress in work should be constantly noted and assessed (the author uses pluses and minuses), while the final assessment for the project only takes into account the systematicity of the students' work to a small extent. The

author does not want to introduce a regime that could stress and discourage students. Experience shows that often the works, the stages of which were prepared with a certain delay in relation to the adopted schedule, turned out to be well-developed in the end. It is taken into account that the work may be carried out in steps, especially in the second stage when it is creative work. The teacher's notes on the progress of the work are to serve as feedback for the student and encourage greater involvement and motivation. Evaluation and recording of progress contributes to building a certain rivalry between the project groups, and progress in the work brings greater satisfaction. The atmosphere of the classes is extremely important, largely dependent on the teacher's approach to the classes and students, his tone and manner of speech. Experience shows that more and more students are sensitive to negative comments about their work and efforts. In fact, it shows how important it is to provide objective, but at the same time gentle comments and tips, as well as praising the student for progress (even small) and encouraging. Indeed, it most often translates into greater motivation and mobilization of students. The author confirms from her own teaching experience that a friendly atmosphere and encouraging light rivalry are conducive to creative work and encourage efforts. It is definitely necessary to emphasize the teacher's willingness to help with the task, not the desire to overly criticize the work. The teacher should be a mentor who guides students in the creative process and in critical thinking. The teaching of landscape architecture should be based on active pedagogy, which engages students as well as the teacher in the process of research and creation.

4.3. Handwritten and computer methods

The author recommends that students complete all stages of the assignment using freehand methods, but this is not obligatory and does not affect the final grade for the work. At the beginning, it is explained why it is worth working in freehand techniques at this stage of studies. Freehand drawing allows for quick analysis of historical garden spaces. To make them legible, colors, lines should be applied to the printouts of plans and various elements should be marked (Fig. 2). It allows for making many quick working sketches and jointly applying agreed corrections, as well as expressing one's ideas in a direct and spontaneous way. It allows for presenting many concepts before the final version is developed. Students also work on graph paper using a pencil and drawing utensils, which teaches them how to use and better understand space, proportions and scale (Fig 3). In addition, freehand drawings require the ability to present different materials and textures (e.g. trees, water, vegetation), therefore they allow for greater creativity and creative freedom (Fig. 4, Fig. 5) not limited by ready-made templates and tools available in computer programs. This allows for developing one's own unique style, which can distinguish the designer. Perhaps a good direction would be to add to the discussed design task the requirement to create a physical model of the garden, similarly to what is done in the history of architecture subject in the field of architecture at the Faculty of Architecture of the Gdańsk University of Technology, where such a task is a tradition. In a survey conducted among students who completed this subject, the vast majority were in favor of the fact that modeling helps to learn the history of architecture (Kowalski et al. 2022). Computer projects are quite time-consuming because they require great precision and good knowledge of the program, and the style of work is much more difficult to individualize, and it is also more difficult to work simultaneously in pairs and groups. Students also learn that freehand drawings of the design concept and visualizations can be transferred to a computer and redrawn or graphically processed, which encourages them to reach for programs other than those they learn to use during their studies. Of course, the workshop of a landscape architect requires good knowledge of design programs, which is taught in other classes. It is worth adding that sometimes you can encounter some frustration during classes with students who have difficulty creating freehand drawings. Making subsequent corrections or new concepts requires patience and improving skills, which shows how important freehand drawing is in the education of landscape architects. It is worth adding that this practical experience later gives you the opportunity to choose whether to use freehand drawing, computer drawing, or combine techniques at different stages of work in the future. More and more often, students choose an intermediate solution during exercises, i.e. digital freehand drawing using a tablet or touchscreen monitor. In the author's opinion, this is a good work tool for a landscape architect, provided that the display is relatively large, which gives more possibilities when making drawings and a better preview. Unfortunately, the university does not have such equipment for

students, which requires private equipment. The computer room has desktop computers on which the most important design and visualization programs are installed. In addition, this room is only available during classes with a teacher, so each student must have their own good computer (usually a laptop), which will allow them to use professional software provided free of charge to students and teachers by the university. Practical classes in the subject of history of garden art are not conducted in the computer room because, by definition, the work should be done by hand. Students can use their own equipment during classes. Both freehand and computer methods have their unique advantages, which are used at different stages of the education process, while traditional techniques should be learned by students especially at the beginning of education (Jørgensen et al. 2019).

4.4. Artificial Intelligence AI and students' practical tasks

The rapid development of so-called artificial intelligence and GPT Chats are transferring the current realities of academic teaching to a completely new reality. Teaching tasks previously assigned to students are starting to largely fall behind current needs and technological possibilities. Traditional forms of teaching tasks, based on literature analysis or solving problems "manually", are becoming less adequate in the face of tools supported by artificial intelligence, which allow for faster data processing, generation of ready-made content and solving even complex problems. There is no way to ignore the fact that we can all use new tools that are constantly being improved and their capabilities are increasing. For example, reports and presentations assigned to students until recently can and are already being developed to a large extent using or almost entirely by AI. It is enough to get to know and master these new tools well to obtain satisfactory results quickly and without much effort. At the moment, verification of the received content is still necessary, and this usually requires some knowledge of the subject or greater inquisitiveness. The author was able to convince herself of this by assigning students presentations on a detailed discussion of the creation and compositional changes of a historical garden complex (March 2024 subject: History of Interiors and Gardens, field of study: Interior and Garden Design). The assumption was that students would have to independently analyze the spatial changes taking place in selected historical gardens using the subject literature and historical plans. As a result, students presented works prepared mostly by Chat GPT. This could be seen in the large number of absurd errors, omissions and significant substantive deficiencies. Unfortunately, students downloaded the generated text without verifying the correctness of its content, moreover, the illustrations added to the presentation often seemed random and usually did not reflect this content to a large extent or not at all. This example shows the still great imperfection of AI as well as the desire of students to reach for GPT tools to quickly complete the task. However, as a result of the development of this technology, it can be expected that soon it will be impossible to distinguish works prepared independently from those supported or made by AI. This can most likely also be applied to design and visualization work performed by students. The author's own experience leads to the conclusion that there is no way to stop students from using AI, but only a change in the approach to teaching, forms and nature of practical tasks is possible. As a result, it is necessary to rethink the role of the teacher and the methods of assessing knowledge and skills in order to adapt academic teaching to the realities of the new digital era. However, this requires time and testing various possibilities and solutions in practice.

4.5. Teaching trips

Another additional method of teaching the subject of history of garden art, which can also be called combining theory with practice, are trips to gardens, parks and other green areas, which allow for direct contact and first-hand knowledge of the composition of these places (Jørgensen et al. 2019). The curriculum of landscape architecture at ZUT (and most likely also at other universities in Poland) includes field trips to learn dendrology, ornamental plants or geodesy. However, they are not planned for the subject of history of garden art. Trips and trips should combine sightseeing with lectures in the field and, if time allows, also exercises. It is best for students to be accompanied by several teachers from different fields at the same time, who will discuss a given landscape object comprehensively and interdisciplinarily (Fekete, van den Toorn 2021). Gao L., among others, spoke about the importance of a multidisciplinary approach to the history of gardens (Gao 2022). In

addition, it is important to also plan free time for students to walk around the gardens on their own, which is aimed at discovering and experiencing the space on their own. Unfortunately, as mentioned in ZUT in Szczecin, such trips are not included in the study program. Usually, the university does not have the funds to finance them. If the garden or park is located in Szczecin itself or nearby, organizing trips to the field does not pose any major problems, however, many worth seeing and wonderful facilities are located at a greater distance. Extracurricular trips and excursions are organized by teachers on their own initiative and the costs must be borne by the students themselves, which means that some students give up on them. Nevertheless, students are quite willing to participate in such trips, although often a more important reason is the exchange of classes in the classroom for classes outside and the possibility of student integration. An interesting solution to the problem of field trips may be virtual garden tours using VR technology (Hassan 2023; Hassan, Dietze-Schirdewahn, 2024), including the 3600 Google Street View panoramic image available in many gardens. In the author's opinion, this can certainly be used in teaching the history of garden art, but a virtual image will never replace real contact with a given place, which shapes students' curiosity, attentiveness and sensitivity to beauty.

5. SUMMARY

The article addresses the issue of teaching the history of garden art in the context of educating students in the field of landscape architecture. The author draws attention to the importance of supplementing lectures with practical classes. She presents examples of using practical tasks and activating forms of learning in student education, discusses their importance and effects such as deepening theoretical knowledge, developing many different skills and competencies. Based on the author's experience from classes conducted at the West Pomeranian University of Technology, both the theoretical assumptions of the effects of these tasks and practical aspects in the education process were analyzed, indicating key challenges and benefits.

Currently, there are many teaching methods, different departments have their own traditional and modern methods. Including exercises in the history of gardens curriculum brings benefits not only for education in this subject, but also for the entire process of teaching landscape architecture students. Combining theory with practice, through the implementation of design tasks, is crucial for effective teaching of the history of garden art. This approach allows students not only to understand the theoretical foundations, but also to use them in practical situations, which helps to better consolidate knowledge and develop design competences. Of course, not every student or design group achieves the same results, despite this, any progress in learning should please the teacher. It is also visible that the completion of tasks alone brings students satisfaction and self-satisfaction. An interesting observation from the implementation of the design task is that some students genuinely become passionate about the topic they have undertaken, delving into various issues and details related to it. Often, leaders emerge during classes, who motivate other people and groups with their commitment. It is therefore worth organizing and conducting classes in such a way that interactions between students and mutual learning from each other are used to the greatest extent possible. This is achieved by students independently pairing up for projects and the way they are seated during classes. A friendly approach from a teacher who is willing to help and advise, share knowledge and skills is very important for the atmosphere of classes and the students' attitude to the subject and semester task. The assessment of progress in work should primarily serve the students themselves, as feedback. However, the final assessment should be made of the work already completed, and it is worth positively recognizing the efforts and commitment made by the groups. In order for cooperation with students to be effective, the scope and objectives of the subject should be discussed first, then the practical task itself. Guidelines for semester papers should be explained in detail and always available to students, preferably in a digital version. The presentation and review of works from previous years not only allows for a better understanding of the tasks themselves, their purpose and scope, and to avoid some mistakes, but also gives students the confidence that the requirements placed on them are realistic and do not exceed their capabilities. At the end of the classes, the students' design work should be presented by the students in front of the entire group and discussed by the teacher. This is to learn about their achievements in the context of the entire class group and to familiarize themselves with the teacher and to allow

them to draw conclusions from them. It is important that the teacher's final opinion is not too critical, it should be objective, emphasize the advantages of the work and appreciate the efforts, this is to encourage students to make further efforts during their studies and subsequent projects. From the author's experience, this form of conducting classes has many advantages, it works and brings visible benefits for education in the subject of history of garden art as well as for the overall education of landscape architects. Both making a sketchbook and a design task give better results in the results of the final exam in the subject. In the education of landscape architects, it is important to develop the ability to make both freehand and digital drawings. Each of these methods develops different design competences and allows for different ways of perceiving space and carrying out tasks. Freehand techniques are still an important element of education, they are a good introduction to work performed later in digital techniques, and the presented task within the subject history of gardens provides an opportunity for this. It is worth adding that the author adopted the principle that in a situation where a student is very poor at freehand drawing and, despite motivation, lacks the enthusiasm to work with traditional methods, he is not prohibited from working using programs, because it is better for him to maintain motivation and develop his individual skills, thanks to which he will achieve excellent results in design work and not only.

The development of artificial intelligence and digital tools is changing the face of contemporary teaching. It is necessary to develop new teaching strategies that will take into account these changes and enable students to fully use the available technological tools. The progress of digital technology and AI force changes that should naturally occur in the forms and methods of teaching at universities. It is certain that there is no way or sense in opposing these phenomena. It is necessary to adapt to today's realities by transforming existing methods and creating new ones. It must be remembered that gaining experience through your own attempts takes time. In addition, teachers themselves should have the opportunity to regularly train in the field of new technological and digital possibilities, so as not to lag behind with novelties, to be able to use them and teach them. Importantly, there should be an appropriate space available for academic teachers to exchange experiences, share their knowledge and solutions that have already been tested and successful, which will contribute to the overall progress in teaching at universities. Students themselves should also have an equally important voice in these discussions, as they could submit their own comments and proposals. The greatest concern among academics is certainly the possibility of students being relieved of their tasks and work by artificial intelligence and all the possibilities it offers, which are rapidly developing. All the more reason for the discussion on how academic teaching should look like today and in the near future is particularly important, necessary and urgent. New technologies naturally affect the development of new academic methods, which is why we are still at the stage of exploration. The emergence of artificial intelligence is a great civilizational leap that changes everyday reality and it must be accepted and taken into account in teaching as well. In the author's opinion, freehand techniques still play an important role in academic education, because they force greater independence, effort and the acquisition of knowledge and skills other than those related exclusively to digital solutions. Freehand techniques do not have to be limiting. In particular, when combined with technology, they provide more possibilities and a chance for greater creativity. Excluding traditional and freehand methods from the cycle of academic education will be impoverishing, also for the development of engineering competences, which is why these methods should be left at least in part of the study program. To a large extent, these methods can limit the use of artificial intelligence AI in the implementation of student work, which is also a great advantage. The article emphasizes that effective teaching of the history of garden art must take into account both traditional approaches and modern tools, which requires a dynamic approach to didactics and openness to changes in technology and educational methods. Education in the field of landscape architecture must be dynamic and adapted to changing realities, the discussion on this topic should be open and focused on the exchange of knowledge and experiences and conducting polemics between educators with the active participation of students.

NAUCZANIE HISTORII SZTUKI OGRODOWEJ STUDENTÓW ARCHITEKTURY KRAJOBRAZU - STUDIUM PRZYPADKU

1. WPROWADZENIE

Zarówno działalność naukowa, jak i dydaktyczna odgrywają fundamentalną rolę w funkcjonowaniu Uczelni wyższych. Badania naukowe dostarczają nowej wiedzy, a dydaktyka umożliwia jej przekazanie szerszemu gronu odbiorców. Dydaktyka stanowi istotne narzędzie rozpowszechniania wyników badań, odkryć i innowacji, co czyni ją równie ważną jak sama działalność badawcza. Praca dydaktyczna jest niezbędna w procesie kształtowania kolejnych pokoleń specjalistów, zapewniając studentom zaawansowane kompetencje, które są istotne w zawodzie architekta krajobrazu, dla dalszego postępu nauki a także ogólnego rozwoju społeczno-gospodarczego. Efektywne nauczanie wymaga nie tylko głębokiego zrozumienia omawianych zagadnień, ale również umiejętności prezentowania ich w sposób przystępny i angażujący. Bezpośredni kontakt ze studentami jest również inspirujący, stanowiąc motywację do dalszych badań oraz pogłębiania własnych kompetencji naukowych i dydaktycznych.

W Polsce obecny system kształcenia na poziomie szkolnictwa wyższego oparty jest głównie na dwóch poziomach. Studia pierwszego stopnia umożliwiają uzyskanie tytułu zawodowego inżyniera lub licencjata (w zależności od technicznego lub humanistycznego profilu kierunków studiów). Studia inżynierskie trwają od siedmiu do ośmiu semestrów. Studia drugiego stopnia to forma kontynuacji kształcenia wyższego i umożliwia uzyskanie tytułu magister. Studia te trwają od trzech do pięciu semestrów. Niektóre kierunki studiów w Polsce są prowadzone wyłącznie w formie jednolitych studiów magisterskich np. kierunki lekarskie i prawnicze. Studia trzeciego stopnia kończą się uzyskaniem tytułu naukowego doktora.

Początki kształcenia w zakresie architektury krajobrazu w Polsce odnajdujemy w końcu lat 20' XX w. w Warszawie w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego (Borcz 2021). Obecnie kierunek studiów architektura krajobrazu prowadzony jest w Polsce na trzynastu uczelniach państwowych głównie jako studia inżynierskie a na niektórych również jako magisterskie. Historia sztuki ogrodowej jest przedmiotem kanonicznym w programie studiów na pierwszym stopniu architektury krajobrazu, są to zajęcia kierunkowe i obowiązkowe. Poniższa tabela (tab. 1) prezentuje zestawienie uczelni w Polsce w których przedmiot ten jest prowadzony.

Tab. 1 Zestawienie zajęć z przedmiotu historii sztuki ogrodowej na polskich publicznych uczelniach kształcących na kierunku architektura krajobrazu na pierwszym stopniu - kolejność alfabetyczna. Opracowanie własne na podstawie aktualnych programów studiów dostępnych na oficjalnych stronach uczelni. Źródło: Autor.

Uczelnia	Wydział	Nazwa przedmiotu	Semestr	W ¹	Ć ²	Pokrewne przedmioty
1. Akademia Białska im. Jana Pawła II	Wydział Nauk Technicznych	Historia sztuki ogrodowej	1	30	-	-
2. Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II	Wydział Nauk Przyrodniczych i Technicznych	Historia sztuki ogrodowej	2	30	26+ 4*	historia sztuki,
3. Politechnika Białostocka	Wydział Budownictwa i Nauk o Środowisku	Historia sztuki ogrodowej I (historia powszechna)	2	15	15	historia sztuki,
		Historia sztuki ogrodowej II (ogrody polskie)	3	15	15	
4. Politechnika Bydgoska im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich	Wydział Rolnictwa i Biotechnologii	Historia sztuki ogrodowej	2	30	-	historia sztuki,
5. Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki	Wydział Architektury	Historia sztuki ogrodowej I	2	15	-	historii sztuki; historia architektury i sztuki ogrodowej
		Historia sztuki ogrodowej II	3	30		
		Historia sztuki ogrodowej III	4	30		
6. Szkoła Główna	Wydział Budow-	Historia sztuki ogrodowej	4	30	30	historii sztuki;

Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie	nictwa i Inżynierii Środowiska					historii architektury
7. Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie	Ogrodnictwa i Architektury Krajobrazu	Historia sztuki ogrodowej	3	30	30	historia sztuki i architektury; historia sztuki i kultury; historyczne kompozycje zieleni w strukturach miejskich
8. Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu	Wydział Rolnictwa, Ogrodnictwa i Biotechnologii	Historia ogrodów i podstawy rewaloryzacji założen ogrodowych / Ogrody nowożytne i problemy rewaloryzacji założen ogrodowych	6	30	55	historia sztuki i architektury;
9. Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu	Wydział Gospodarki Przestrzennej i Architektury Krajobrazu	Historia sztuki ogrodowej Cz. I. Od antyku do klasycyzmu Historia sztuki ogrodowej Cz. II Od romantyzmu do współczesności	5 6	15 30	-	teoria kompozycji; historia architektury wewnątrz i wzornictwa; historia sztuki
10 Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie	Wydział Inżynierii Środowiska i Geodezji	Historia sztuki ogrodowej i architektury krajobrazu	4	30	-	historia dziedzictwa kulturowego lub historia architektury i sztuki regionu;
11 Uniwersytet Rzeszowski	Kolegium Nauk Przyrodniczych	Historia sztuki ogrodowej	6	15	15+ 8*	historia sztuki; dziedzictwo kulturowe Podkarpacia
12 Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie	Wydział Kształtowania Środowiska i Rolnictwa	Historia sztuki ogrodowej	5	30	30	historii sztuki;
13 Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie	Wydział Kształtowania Środowiska i Rolnictwa	Historia sztuki ogrodowej 1 Historia sztuki ogrodowej 2	3 4	30 20	- 20	historia sztuki;

1- liczba godzin wykładów; 2- liczba godzin ćwiczeń; * różne formy zajęć praktycznych

Analiza ukazuje, iż przedmiot historia sztuki ogrodowej jest obecny na wszystkich uczelniach kształcących architektów krajobrazu. Różnią się natomiast semestry do których przypisano ten przedmiot, gdyż jest on prowadzony w semestrach od pierwszego do szóstego, najczęściej jednak na semestrach drugim, trzecim i czwartym. W większości uczelni jest on zaplanowany na jeden semestr zajęć, jednakże na czterech uczelniach rozpisany jest na dwa lub trzy semestry. We wszystkich uczelniach przedmiot prowadzony jest w formie wykładów, przy czym różni się liczba godzin - od 15 do 75 godzin wykładów, natomiast najczęściej jest to 30 godzin. Na pięciu z trzynastu uczelni nie zaplanowano żadnych zajęć praktycznych (ćwiczeń, laboratoriów itp.). W pozostałych uczelniach liczba zajęć praktycznych wynosi od 20 do 55 godzin a łączna liczba wszystkich godzin zajęć teoretycznych i praktycznych tego przedmiotu na uczelniach waha się w granicach od 30 godzin na trzech uczelniach do nawet 70-85 godzin również w trzech jednostkach w kraju, przeważnie jest to jednak 60 godzin zajęć. Ponadto wszystkie uczelnie prócz jednej prowadzą również zajęcia z przedmiotu historia sztuki, które są przedmiotem pokrewnym oraz nadrzędnym. Wykłady z historii sztuki ogrodowej kończą się egzaminem a liczna punktów ECTS jest istotna dla osiągnięć studenta. Różnice w liczbie godzin przewidzianych w programie studiów oraz udział wykładów i ćwiczeń w poszczególnych programach wynikają z profilu uczelni oraz do pewnego stopnia od możliwości indywidualnego planowania programu studiów przez uczelnie. Zajęcia z zakresu historii ogrodów są stałym i ważnym elementem w cyklu kształcenia architektów krajobrazu na poziomie inżynierskim w Polsce. Na ośmiu z trzynastu uczelni w programie studiów przewidziano ćwiczenia dla tego przedmiotu, uznając, że poszerzenie wiedzy i umiejętności o zajęcia praktyczne

jest istotne w kształceniu specjalistów architektury krajobrazu. Warto się zastanowić się nad celem i znaczeniem prowadzenia zajęć praktycznych w ramach kształcenia studentów architektury krajobrazu w zakresie historii sztuki ogrodowej oraz w jaki sposób mogą być one realizowane, aby przyniosły możliwie dużą korzyść studentom. Podstawą dla analizy będzie przykład prowadzenia tego przedmiotu na kierunku architektura krajobrazu w Zachodniopomorskim Uniwersytecie Technologicznym (ZUT) w Szczecinie (Polska) głównie w oparciu na własnych doświadczeniach dydaktycznych.

Zakładanie i kształtowanie ogrodów ma bardzo długą tradycję, podobnie jak architektura oraz inne formy twórcze, również ogrody zmieniały się poprzez kolejne stulecia. Na ich sposób kształtowania zawsze miały wpływ rozmaite czynniki zarówno przyrodnicze jak i kulturowe oraz wyobrażenia projektanta i wykonawcy. Nauka i wiedza na temat historycznych ogrodów jest bardzo obszerna i obejmuje swoim zakresem wiele różnych dyscyplin oraz dziedzin. Treści dotyczące historii ogrodów i krajobrazów mają bardzo duże znaczenie dla teorii i praktyki a edukacja w zakresie architektury krajobrazu bez zgłębiania historii ogrodów jest niekompletna i nie powinna być akceptowana (Marshall 1980; Wang 2022). Trudno sobie wyobrazić, ażeby architekt krajobrazu, specjalista w zakresie kształtowania przestrzeni nie posiadał szerokiej wiedzy na temat historycznych terenów zieleni, podobnie jak z zakresu innych dyscyplin (Egoz 2019). Własne doświadczenie pokazuje, że większość studentów początkowo traktuje przedmiot historia ogrodów jako nieprzydatny i zbędny. Studentów głównie zniechęca wizja konieczności zapamiętania obszernego materiału, co współcześnie w dobie ogólnodostępnej informacji cyfrowej wydaje się im niepotrzebne. Przedmiot ten prezentuje się jakoby był sprzeczny z wizerunkiem architekta krajobrazu, który w ogólnym wyobrażeniu miałby być przede wszystkim kreatywnym twórcą oryginalnych i nowoczesnych rozwiązań. Rolą dydaktyka jest zmienić to podejście i zastąpić je zrozumieniem.

Wiedza, umiejętności i kompetencje społeczne

Dla przedmiotu historia sztuki ogrodowej kluczowym celem jest wprowadzenie studentów w genezę tej dziedziny wiedzy oraz ukazanie zmienności jej form na przestrzeni dziejów i w różnych kulturach na świecie. Ważnym aspektem jest także zaprezentowanie rozmaitych metod komponowania krajobrazu, z uwzględnieniem uwarunkowań kulturowych i przyrodniczych. W zakresie wiedzy istotne jest, aby student opanował historię i teorię sztuki ogrodowej oraz architektury krajobrazu. Powinien rozumieć idee, filozofie, konteksty historyczne, kulturowe oraz ekonomiczne, które wpływały na kształtowanie ogrodów i krajobrazów w poszczególnych epokach. Konieczne jest również zaawansowane zrozumienie zasad tworzenia kompozycji ogrodowych i krajobrazowych w różnych przestrzeniach i w odniesieniu do ich historycznych uwarunkowań. W obszarze umiejętności oczekuje się, że student będzie potrafił rozpoznać charakterystyczne style i elementy z danej epoki lub nurtu historycznego. W przypadku projektów własnych powinien umieć świadomie odwoływać się do tych cech, w tym do specyficznych układów i struktur ogrodowych. W zakresie kompetencji społecznych student poznaje różnorodność postaw wobec krajobrazu i ogrodów, wynikającą z odmienności kulturowej. Powinien także rozumieć idee, które współtworzyły te przestrzenie, oraz doceniać ich wartość w kontekście historycznej ciągłości.

2. CEL I METODY

Celem badawczym jest analiza założeń teoretycznych i praktycznych oraz ocena skuteczności kształcenia studentów architektury krajobrazu poprzez realizację zadań praktycznych w nauczaniu historii sztuki ogrodowej na przykładzie zajęć prowadzonych w ZUT w Szczecinie. Autorka szuka odpowiedzi na pytanie czy oraz w jaki sposób realizacja zadań praktycznych może przyczynić do zwiększenia efektów kształcenia studentów w ramach przedmiotu historia sztuki ogrodowej oraz całych studiów. Badanie zostanie oparte na analizie zadań praktycznych opracowanych na zajęciach kierunku architektura krajobrazu. Autorka prezentuje wypracowane formy organizacji zajęć, zakres zadań oraz własne uwagi i spostrzeżenia wynikające z doświadczenia i osobistych przemyśleń. W ramach podjętego badania przeprowadzono analizę literatury, która obejmuje szerokim zakresem zagadnienia związane z edukacją w dziedzinie architektury krajobrazu oraz architektury, kładąc szczególny nacisk na różne metody dydaktyczne. Dotyczy także procesu kształcenia z wykorzy-

staniem tradycyjnych i nowoczesnych metod efektywnego nauczania historii sztuki ogrodowej przyszłych architektów krajobrazu oraz wdrażanie efektywnych strategii dydaktycznych w zmieniającym się środowisku edukacyjnym.

3. WYNIKI

3.1. Wykłady i zadanie praktyczne

Historia sztuki ogrodowej jest stałym elementem programów nauczania studentów architektury krajobrazu na poziomie inżynierskim w różnych uczelniach w Polsce. Zgodnie z powszechną praktyką dydaktycy podczas wykładów korzystają przede wszystkim z prezentacji multimedialnych, fotografii, ilustracji oraz ewentualnie filmów związanymi z tematem wykładu. Te metody nauczania historii ogrodów były polecane już w latach '80 XX w. (Marshall 1980). Posługiwanie się obrazem w przypadku nauczania przedmiotów z obszaru sztuki wizualnej jest nieodzowne i konieczne. Dzięki temu wykłady są ciekawe oraz w założeniu materiał powinien być lepiej utrwalany. Motywowanie studentów do nauki podczas zajęć można jak powszechnie wiadomo realizować poprzez zadawanie pytań, przeprowadzanie rozmów, pisemne, testowe i ustne zaliczenia. Niestety z doświadczenia autorki, prowadzącej zajęcia z przedmiotu historia sztuki ogrodowej od ponad dekady, ograniczanie się do tradycyjnych metod jest bardzo często niewystarczające. Studenci w trakcie sprawdzianów z wiedzy podają często hasła, frazy, tworzą opisy, które niejednokrotnie są błędne lub bardzo mało precyzyjne, co wynika z braku wiedzy i zrozumienia. Wydaje się, że pomimo starannego omawiania podczas wykładu ilustracji, zdjęć, rycin historycznych ogrodów, to obrazy i treści z nimi związane nie są dobrze całościowo utrwalane. Naukę do sprawdzianu wiedzy studenci opierają głównie na notatkach i opisach z różnych źródeł. Ponadto podczas swojej nauki nie zawsze sięgają po źródła, które zawierają poprawne merytorycznie informacje (głównie chodzi o źródła internetowe). Egzamin zakańczający cykl wykładów z przedmiotu historia sztuki ogrodowej jest ustalony jako opisowy oraz rysunkowy. Pisanie jest bardzo ważną umiejętnością również dla architekta krajobrazu, który musi szkolić swój warsztat wykorzystując ze zrozumieniem fachowe pojęcia i terminologię (Gallo 2019). Lista pytań na egzamin jest przekazana studentom na początku semestru nauki, dostępna w wersji elektronicznej. Pozwala to na wcześniejsze zapoznanie się z treścią pytań i przygotowanie się w dogodnym dla studenta czasie. Wszystkie pytania egzaminacyjne obejmują wcześniej omówione podczas wykładów tematy i zagadnienia. Jak wspomniano egzamin składa się również z części rysunkowej, co oznacza, że poszczególne pytania obowiązkowe wymagają wykonania szkiców i ich opisanie.

Starając się ułatwić przyswajanie poprawnych treści poprzez zapamiętywanie łącznie treści i obrazu studenci otrzymują od autorki za zadanie domowe samodzielne, indywidualne wykonanie zbioru szkiców wraz z opisami w oparciu o głównie podstawową publikację dla tego przedmiotu (Majdecki 2023; Bogdanowski 2000; Ciołek 1978; Hobhouse 2005.). Zadanie wymaga wykonania szkicownika prezentującego przegląd historycznych planów ogrodów i innych terenów zieleni z poszczególnych epok począwszy od starożytności do XX wieku. Każdy narysowany plan powinien zawierać informację o czasie, miejscu powstania i autorze projektu a także oznaczenia najważniejszych elementów kompozycyjnych i składowych. Opis zadania jest zawsze udostępniony studentom w formie elektronicznej wraz z listą tematów, które mogą zostać opracowane w szkicowniku. Studenci zapoznają się również z przykładowymi pracami z poprzednich lat (ryc. 8). Wymogi formalne i techniczne zadania to przygotowanie szkicownika składającego się z minimum dwudziestu odręcznie wykonanych rysunków na białych kartkach papieru formatu A4 w technice trwałej. Rysunki powinny zachowywać właściwe proporcje elementów składowych kompozycji ogrodowej. Nie jest wymagane rysowanie z pomocą linijki oraz w skali. Główną ideą zadania jest założenie teoretyczne, że poświęcenie czasu na wykonanie szkiców oraz wymóg odnalezienie właściwych treści pomaga lepiej utrwalić wiedzę. Zadanie to ma ponadto na celu ćwiczenie wykonywania rysunku odręcznego, który jest ważnym językiem komunikacji projektantów i cenną umiejętnością inżynierską (Żychowska 2019). Ukończony szkicownik staje się pomocą dydaktyczną w powtórzeniu materiału przed podejściem do egzaminu. Zadanie polegające na przygotowaniu szkicownika jest na pewno czasochłonne i wymaga realizacji w domu poza zajęciami na uczelni. Współcześnie studentom

może wydawać się też zbędne i anachroniczne, lecz pomimo tego ma wiele zalet i przynosi szereg omówionych już wcześniej korzyści. Podobne wnioski można odnaleźć w artykule dotyczącym znaczenia wykonywania rysunków strukturalny, jako metody stosowana w nauczaniu historii architektury na Wydziale Architektury Politechniki Gdańskiej w Polsce, co okazuje się bardzo ważne w kształceniu inżynierskim studentów (Sołtysik 2020). Również w ocenie autorki widoczny jest postęp w kolejnych wykonanych przez studentów rysunkach. Zrealizowanie zadania jakim jest szkicownik do przedmiotu historia sztuki ogrodowej przynosi lepsze efekty na egzaminie końcowym, gdyż studenci lepiej zapamiętują treści z wykładów i omawiane przykłady ogrodów, parków i innych historycznych układów zieleni.

3.2. Ćwiczenia i zadanie praktyczne

Wiadomym jest, że aktywizujące metody nauczania, takie jak ćwiczenia, mogą znacząco zwiększyć retencję wiedzy w porównaniu do tradycyjnych wykładów, ponieważ są bardziej angażujące. W ramach kształcenia z przedmiotu historia sztuki ogrodowej nie powinno się zrezygnować z wykładów, natomiast warto dokładać do nich metody nauczania wymagające aktywności studentów na przykład wprowadzając zadania projektowe (Freire 2013; Marshall 1980). Metody uczestniczące sprzyjają większemu zaangażowaniu i lepszemu przyswajaniu wiedzy. Zajęcia praktyczne dają możliwość studentom zastosowania nabytej wiedzy, rozwijania różnych umiejętności, sprzyjają interakcji między studentami a wykładowcą oraz pomiędzy samymi studentami, co rozwija umiejętność współpracy i komunikacji. Dostarczają też studentom informacji zwrotnej co do ich postępów i zrozumienia materiału. Ćwiczenia powinny stymulować kreatywne myślenie, umiejętność krytycznej analizy, zwiększać samodzielność co jest niezbędne w wielu dziedzinach życia. Historia sztuki ogrodowej jest przedmiotem łączącym wiedzę z zakresu m.in. nauk humanistycznych, technicznych, architektury krajobrazu, sztuki i wiedzy przyrodniczej. Z tego względu zadanie praktyczne, które autorka opracowała do realizacji w ramach ćwiczenia miało być wszechstronnie rozwijające w zakresie kompetencji inżynierskich architekta krajobrazu. Studenci otrzymują zadanie semestralne o charakterze studialnym oraz projektowym, którego efektem jest opracowanie koncepcyjnego historycznego ogrodu. Może być ono realizowane indywidualnie lub w parach w ramach wybranego przez siebie tematu z podanej listy. W trakcie zajęć praktycznych odbywają się konsultacje i korekta prac przy czym konieczne jest aby studenci pracowali zarówno podczas zajęć jak i w domu. Zadanie dzieli się na dwa główne etapy: studium przedprojektowe oraz opracowanie projektu koncepcyjnego. Poniższy opis prezentuje szczegóły zadania, które dzieli się na kilka etapów.

Etap I. Studium przedprojektowe

Etap I. 1. Wyszukanie, gromadzenie oraz analiza odpowiedniej literatury i materiałów graficznych

W pierwszym kroku w ramach studium przedprojektowego wymagane jest zebranie większej ilości odpowiedniej literatury i materiałów graficznych a następnie przeprowadzenie szczegółowej analizy założeń ogrodowych danej epoki, kultury, stylu. Na początku wymagane jest zapoznanie się z informacjami dotyczącymi samej epoki, a także ogólnie z najważniejszymi cechami ogrodów tego okresu, regionu, uwarunkowaniami kulturowymi i przyrodniczymi. W kolejnym kroku studenci dokładnie analizują kilka wybranych przykładów ogrodów (ryc. 2). Korzystając z uznanych źródeł i publikacji studenci powinni zapoznać się z różnorodnymi materiałami, przebadać informacje na ich temat a w szczególności poddać analizie plany, rzuty, ryciny historycznych ogrodów. Badając historyczne plany należy oznaczać na nich najważniejsze elementy kompozycyjne oraz opisać je.

Etap I. 2. Wskazanie charakterystycznych cech

Zadania polega na pisemnym opracowaniu tekstu zawierającego takie informacje jak: główne idee projektowe, zasady kompozycji, osie kompozycji, powiązania widokowe, charakter i rodzaje obiektów architektonicznych, budowlanych i małej architektury, stosowane materiały, gatunki roślin itd. wykorzystywane w kształtowaniu założeń ogrodowych danego okresu, stylu, czy typu. Student uczy się wyciągać wnioski z przeprowadzonych analiz tekstów oraz układów przestrzennych ogrodów, w tym ich proporcji, relacji między poszczególnymi elementami, sposoby użytkowania i odbiór przestrzeni przez użytkowników. Cele zadania to pogłębienie wiedzy na temat historycznych zało-

zeń ogrodowych, rozwijanie umiejętności analitycznych i badawczych, zdolności do krytycznej analizy, syntetyzowania informacji i przedstawienia ich w sposób merytoryczny i logiczny.

Etap II. Opracowanie projektu koncepcyjnego ogrodu zgodnie z kanwą kompozycyjną historycznego stylu

Zadanie wymaga opracowanie rzutu całości ogrodu lub parku w formie projektu koncepcyjnego zaprezentowany na posterze (ryc. 1, ryc. 6.). Studenci samodzielnie ustalają odpowiednią skalę projektową w taki sposób, aby rzut całości zajmował mniej więcej połowę powierzchni planszy formatu A2. Na planszy powinny znaleźć się ponadto dwa przekroje przez teren a także wizualizacje prezentujące ważniejsze widoki i perspektywy. Uzupełnieniem powinien być zwięzły opis projektowanego ogrodu.

Pracę a także notatki, szkice oraz inne materiały studenci są zobligowani do przynoszenia na każde zajęcia, gdzie są wspólnie omawiane z dydaktykiem, ma to formę przeglądu prac oraz konsultacji. Prace i materiały mogą być prezentowane również w formie elektronicznej.

Założone, cele i efekty zadania projektowego

Każdy z etapów zadania praktycznego wydanego studentom na ćwiczeniach z przedmiotu historia sztuki ogrodowej ma swoje pomniejsze indywidualne cele i zakłada uzyskanie różnych efektów, które końcowo powinny doprowadzić do prawidłowej realizacji zadania (tab. 2).

Każdy z etapów zadania praktycznego wydanego studentom na ćwiczeniach z przedmiotu historia sztuki ogrodowej ma swoje pomniejsze indywidualne cele i zakłada uzyskanie różnych efektów, które końcowo powinny doprowadzić do prawidłowej realizacji zadania (tab. 2).

Tab. 2. Zestawienie szczegółowych celów oraz efektów dla poszczególnych etapów zadania projektowego dla studentów architektury krajobrazu w ramach przedmiotu historia sztuki ogrodowej (opracowanie własne)

Etap I Studium przedprojektowe

1. Wyszukanie oraz gromadzenie i analiza odpowiedniej literatury i materiałów graficznych dotyczących wybranych założeń ogrodowych danej epoki, stylu, kultury, regionu, twórców

Cele (do czego student dąży)	Efekty (konkretne wyniki)
1. Wyszukiwanie i korzystanie z wiarygodnych źródeł.	1. Student potrafi identyfikować i krytycznie oceniać wiarygodność źródła.
2. Zapoznanie się z literaturą oraz źródłami do tej pory nie znanymi studentowi.	2. Student potrafi korzystać z różnorodnych rodzajów źródeł.
3. Prawidłowe gromadzenie materiałów.	3. Student potrafi efektywnie gromadzić i organizować materiały.
4. Rozwijanie umiejętności analizy kompozycji przestrzennej.	4. Student nabywa umiejętności analizy informacji, historycznych planów oraz innych materiałów graficznych dotyczących historycznych założeń ogrodowych.
5. Krytyczna analiza źródeł i zebranych informacji.	5. Rozwinięcie umiejętności analitycznych, badawczych i pisemnych.
6. Poszerzanie wiedzy historycznej - ogólnej i szczegółowej.	6. Student uzupełnia, nabywa i utrwala nową wiedzę i umiejętności.
7. Rozwijanie umiejętności badawczych, syntetyzowanie informacji, odnotowywanie własnych spostrzeżeń i "odkryć".	7. Student potrafi krytycznie analizować zgromadzone materiały.
8. Umiejętności organizacyjne, komunikacyjne, społeczne.	8. Student rozwija umiejętności współpracy, dzielenia zadań, korzystania z pomocy dydaktyka.

2. Wskazanie i opisanie cech charakterystycznych - kanwa kompozycyjna historycznego stylu

Cele (do czego student dąży)	Efekty (konkretne wyniki)
1. Identyfikowanie oraz opisywanie ważniejszych charakterystycznych cech historycznych ogrodów.	1. Student potrafi precyzyjnie opisać i zinterpretować główne idee projektowe, które były podstawą kształtowania ogrodów w danym okresie lub stylu.
2. Przygotowanie merytorycznego opracowania pisemnego (logicznie przedstawiona analiza od ogólnych idei projektowych po szczegóły).	2. Student potrafi wyjaśnić zasady kompozycji przestrzennej typowe dla danego okresu lub stylu, w tym proporcje, relacje przestrzenne oraz układ elementów ogrodu.
3. Poznawanie i stosowanie specjalistycznego języka w swoim opracowaniu, poprawne posługiwanie się terminologią.	3. Rozwijanie przez studenta umiejętności tworzenia merytorycznego opracowania pisemnego.
4. Interdyscyplinarne myślenie.	4. Rozwijanie umiejętności łączenia wiedzy z różnych obszarów, takich jak historia sztuki, architektura, botanika, budownictwo i estetyka krajobrazu itd.
5. Umiejętności organizacyjne, komunikacyjne, społeczne.	5. Student rozwija umiejętności współpracy, dzielenia zadań, korzystania z pomocy dydaktyka.

Etap II Opracowanie projektu koncepcyjnego ogrodu zgodnie z kanwą kompozycyjną historycznego stylu ogrodowego danej epoki

Cele (do czego student dąży)	Efekty (konkretne wyniki)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwijanie umiejętności projektowych. 2. Połączenie i wykorzystanie wiedzy teoretycznej z praktycznym zastosowaniem. 3. Rozwijanie umiejętności tworzenia rysunków oraz wizualizacji przestrzennych. 4. Umiejętność zwięzłego opisywania własnej koncepcji projektowej stosując zasadę od ogółu do szczegółu. 5. Umiejętność estetycznego zakomponowania posteru prezentującego pracę. 6. Umiejętności organizacyjne, komunikacyjne, społeczne. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Student nabywa nowe oraz rozwija posiadane umiejętności projektowe. 2. Student potrafi wykorzystywać wiedzę teoretyczną w praktyce, korzystać w projektowaniu z historycznych wzorców i rozwiązań. 3. Student rozumie i stosuje zasady kompozycyjne charakterystycznych dla danego stylu w procesie projektowania. 4. Student potrafi zarówno stosować zasady kompilacji jak i wykorzystywać własne twórcze podejście i kreatywność w projektowaniu. Potrafi opisywać swoją pracę. 5. Student kształtuje i rozwija umiejętności techniczne oraz artystyczne między innymi projektując poster. 6. Student rozwija umiejętności współpracy, dzielenia zadań, korzystania z pomocy dydaktyka.

4. DYSKUSJA

Urozmaicone i wieloetapowe zadania praktyczne są rozwijające i zwiększają efektywność nauczania. Już sama wielość metod kształcenia architektów krajobrazu jest korzystna dla rozwoju studentów (Ilkovičová i in. 2017). Jak już wcześniej podkreślono zadanie praktyczne zaprezentowane powyżej realizowane w ramach nauczania historii sztuki ogrodowej w szczecińskiej uczelni ma na celu przede wszystkim pogłębienie wiedzy z przedmiotu, rozwinięcie umiejętności poszukiwania odpowiednich materiałów właściwych dla tematu i zadania, umiejętność praktycznego wykorzystania zebranych źródeł i informacji. Poszukiwanie i samodzielne pozyskiwanie wiedzy na wybrany temat jest angażującym zadaniem i może przynosić satysfakcję studentom. Ponadto opracowanie projektu koncepcyjnego ogrodu wzorowanego na rozwiązaniach kompozycyjnych z przeszłości wymaga od studenta dużego zaangażowania w zrozumienie różnych kontekstów jak również ogólnego rozwijania umiejętności projektowych. Starając się stworzyć plan modelowego ogrodu danej epoki zadanie wymaga dużego wysiłku i twórczego podejścia (ryc. 7). Jest to praca łącząca umiejętności rozsądnej kompilacji wybranych inspiracji i motywów, lecz przede wszystkim kreatywnego projektowania. Zadanie semestralne skupia się tylko na jednym konkretnym temacie historycznego ogrodu, co może wydawać się niewystarczające, natomiast należy zaznaczyć, że liczba godzin zajęć praktycznych jest stosunkowo ograniczona na ZUT do zaledwie 20 godzin. Być może w tym czasie udałoby się zrealizować kilka podobnych zadań, natomiast z pewnością prace musiałyby być bardziej pobieżne i szkicowe. Autorka uważa, że realizacja jednego tematu przez studenta starannie i wnikliwie przyniesie więcej korzyści, gdyż lepiej rozwinięte i utrwali zakładane efekty kształcenia. Można założyć, że po udanej realizacji zadania, każde kolejne tego rodzaju będzie wykonane równie dobrze a nawet lepiej.

Ważne jest dla autorki to, aby studenci dokładnie analizowali historyczną dokumentację wizualną - mapy, plany, ryciny z widokami, perspektywami, zdjęcia (ryc. 2). Doświadczenie pokazuje, że w szczególności odczytywanie starych planów ogrodów jest dla studentów wyzwaniem, ponieważ oznaczenia na różnych planach bywają inne, różniące się od współczesnych. Jeżeli to możliwe studenci porównują ze sobą stare plany, ryciny i fotografie ze współczesnymi w tym także ze zdjęciami satelitarnymi. Jeżeli mimo tego studenci nie potrafią trafnie odczytać i zinterpretować starych planów, pomaga im w tym dydaktyk. W trakcie analizy planów studenci oznaczają i nanoszą ważne dla kompozycji elementy układu przestrzennego (osie kompozycyjne, widokowe, dominanty, akcenty, ściany wewnątrz ogrodowych, wyróżniki rzeźby terenu, elementy architektoniczne, budowlane, wodne, zieleń strukturalną itd.). Wszystko to ma pomóc zrozumieć kompozycję, funkcje i estetykę tych ogrodów. Kolejnym krokiem jest stworzenie własnej propozycji projektu koncepcyjnego ogrodu zgodnie z kanwą kompozycyjną historycznego stylu ogrodowego danej epoki. Pierwszym wyzwaniem jest zdecydowanie o powierzchni projektowanego ogrodu, kształcie działki i wybór skali. Studenci stopniowo rozplanowują układ rozpoczynając od kompozycji ogólnej, stopniowo przechodząc do szczegółów. Wszystko determinuje przyjęta skala, zatem stopień szczegółowości projektu zależy od wybranego tematu. Opisane zadanie praktyczne jest czasochłonne i angażujące studentów, wymaga poświęcenia także prywatnego czasu poza zajęciami. Można postawić pytanie, czy nie

byłoby lepiej, aby studenci projektowali raczej ogrody współczesne stylizowane, czy inspirowane historycznymi elementami? Projektowanie ogrodu zgodnie z kanwą historyczną wymaga od studentów zrozumienia specyficznych cech i wartości danego okresu - stylu, symboliki, stosowanych materiałów i technik a także realiów społecznych, kulturowych danej epoki, różnych od współczesnych. Dzięki temu łatwiej dostrzec, jakie zmiany zachodziły w sposobach kształtowania ogrodów. W wielu przypadkach wprowadzenie historyzujących elementów czy cech do współczesnego ogrodu może stać w konflikcie z dzisiejszymi sposobami użytkowania ogrodu, potrzebami, rozumieniem piękna, funkcjonalności, odczytywania symboliki. Projekt aranżacji współczesnego ogrodu z wykorzystaniem elementów kompozycji historyzującej mógłby być ciekawym tematem projektowym na innym późniejszym przedmiocie. Warto dodać, że przedmiot historia sztuki ogrodowej jest ważną podstawą i bazą wiedzy dla kolejnego przedmiotu w ramach studiów architektura krajobrazu, to jest dla ochrony i konserwacji zabytkowych założeń ogrodowych, dlatego też staranne kształcenie studentów w tym pierwszym jest także ważne (Majdecki, Majdecka-Strzeżek 2019; Bogdanowski 2000).

4.1. Wzajemne uczenie się i organizacja zajęć

Zjawisko wzajemnego uczenia się studentów od siebie jest powszechnie znane i naturalne. Poprzez współpracę w grupach studenci uczą się dzielenia pomysłami i wspólnego rozwiązywania problemów (ryc. 5.), co odzwierciedla rzeczywiste warunki pracy w zawodzie (Freire 2013). Rzeczywiście zaobserwowano, że podczas zajęć praktycznych pomiędzy studentami następuje przepływ informacji, i wskazówek dla rozwoju różnych umiejętności. Dotyczy to zarówno stosunkowo drobnych spraw, takich jak zaobserwowanie bardziej przydatnych do pracy narzędzi (sprawdzone kredki, pisaki, flamastry, szablony), przydatnych umiejętności np. posługiwanie się skalówką, czy tego jakie możliwości daje wykorzystanie tabletu lub jakiegoś programu komputerowego. Wzajemne uczenie się to także obserwacja postępow pracy innych osób, radzenia sobie z różnymi trudnościami na przykład rysunkowymi, skalą czy wizualizacjami. Jest to zjawisko zdecydowanie pozytywne i jako dydaktyk zachęcam studentów do obserwowania kolegów i koleżanek przy pracy i jej efektów, jak też do wzajemnej drobnej pomocy. Autorka zawsze na początku zajęć z przedmiotu historia sztuki ogrodowej przeprowadza ze studentami przegląd gotowych już prac z poprzednich lat (ryc. 1, ryc 8). Prezentacja prac ma na celu lepsze wyjaśnienie zadania projektowego, pokazania udanych rozwiązań a także wskazania błędów i niedociągnięć. Studenci mogą przyjrzeć się wielości stylów graficznych oraz różnorodnej kompozycji samych posterów. W praktyce faktycznie, aby stworzyć na zajęciach bardziej sprzyjające warunki do pracy, najlepiej aby studenci siadali przy jednym dużym stole, ewentualnie kilku mniejszych, które łatwo obejść wokół a także lepiej komunikować się ze sobą. Dydaktykowi prościej jest fizycznie dotrzeć do każdego studenta podczas pracy a ponadto jego wskazówki słyszy większa liczba osób, co ma pozytywne przełożenie na efekty nauczania. Umożliwia to studentom lepsze zrozumienie kontekstu projektowego oraz rozwijanie umiejętności analizy i krytycznego myślenia (Freire 2013; Palerm Salazar 2013). Po ukończeniu zajęć zalecane jest organizowanie wystaw prac studenckich w budynku uczelni do której mają dostęp studenci różnych roczników i kierunków studiów. Stałe oraz czasowe wystawy prac studenckich są ważnym źródłem inspiracji i mogą powodować wzrost motywacji. Wspierają procesy wzajemnego uczenia się od siebie studentów. Znaczenie wystaw dla procesu edukacyjnego studentów architektury krajobrazu jest uznaną metodą kształcenia, która jest stosunkowo łatwa do realizacji a może potencjalnie przynosić wiele korzyści (Kuc 2019).

4.2. Zadania dydaktyków

Pierwszym podstawowym zadaniem dydaktyków jest uświadomienie znaczenia i celu nauczania przedmiotu historia sztuki ogrodowej, które nie zawsze wydają się oczywiste dla młodych adeptów architektury krajobrazu. Wyczerpujące omówienie formy zajęć, wytycznych dla zadania oraz zamieszczenie jego opisu do pobrania przez studentom w każdym czasie jest podstawą późniejszej dobrej współpracy i realizacji zadania. Obowiązkiem nauczyciela jest także zaplanowanie zajęć, aby ułatwić studentom przyswajanie wiedzy, rozwijanie umiejętności i zdobywanie różnych kompetencji w sposób interesujący i angażujący. Dydaktyk obejmuje pieczę nad poprawną realizacją zadań poprzez konsultacje, korekty i inną konieczną pomoc. Postępy w pracy powinny być stale

odnotowywane i oceniane (autorka stosuje plusy i minusy), natomiast ocena końcowa za projekt tylko w małym stopniu uwzględnia systematyczność pracy studentów. Autorka nie chce wprowadzać reżimu, który mógłby stresować i zniechęcać studentów. Doświadczenie pokazuje, że niejednokrotnie prace, których etapy były przygotowywane z pewnym opóźnieniem względem przyjętego harmonogramu końcowo okazywały się dobrze opracowane. Uwzględniane jest to, że realizacja pracy może przebiegać skokowo w szczególności w drugim etapie kiedy jest to praca kreatywna. Notatki dydaktyka dotyczące postępów w pracy mają służyć, jako informacja zwrotna dla studenta i zachęcać do większego zaangażowania oraz motywować. Ocena i odnotowywanie postępów przyczynia się do budowania pewnej rywalizacji między grupami projektowymi a postępy w pracy przynoszą większą satysfakcję. Niezwykle ważna jest atmosfera zajęć w znacznej mierze zależna od podejścia dydaktyka do zajęć i studentów, jego ton i sposób wypowiedzi. Doświadczenie pokazuje, że co raz więcej studentów jest wychulona na negatywne uwagi dotyczące ich pracy i starań. Faktycznie pokazuje to jak bardzo ważne jest rzeczowe, ale jednocześnie łagodne przekazywanie uwag i wskazówek a także chwalenie studenta za postęp (nawet niewielki) oraz dopingowanie. Rzeczywiście najczęściej przekłada się na większą motywację i mobilizację studentów. Autorka potwierdza z własnych doświadczeń dydaktycznych, że życzliwa atmosfera oraz skłanianie do lekkiej rywalizacji sprzyja pracy kreatywnej i zachęca do podejmowania starań. Zdecydowanie potrzebne jest podkreślanie chęci pomocy dydaktyka przy zadaniu nie zaś chęci nadmiernego krytykowania prac. Nauczyciel powinien być mentorem, który prowadzi studentów w procesie twórczym i w krytycznym myśleniu. Nauczanie architektury krajobrazu powinno być oparte na aktywnej pedagogice, która angażuje studentów a także nauczyciela w procesie badania i tworzenia.

4.3. Metody odręczne i komputerowe

Autorka zaleca studentom realizację wszystkich etapów zadania posługując się metodami odręcznymi, natomiast nie jest to obligatoryjne i nie wpływa na końcową ocenę za pracę. Na początku zostaje objaśnione, dlaczego na tym etapie studiów warto pracować w technikach odręcznych. Rysunek odręczny pozwala szybko przeprowadzić analizy przestrzeni historycznych ogrodów. Aby je uczytelnić należy nanieść na wydruki planów kolory, linie i oznaczyć różne elementy (ryc. 2). Umożliwia wykonywanie wielu szybkich roboczych szkiców i wspólnie nanosić ustalone poprawki, a także wyrażać swoje pomysły w sposób bezpośredni i spontaniczny. Pozwala zaprezentować wiele koncepcji, zanim zostanie opracowana ostateczna wersja. Studenci pracują również na papierze milimetrowym przy użyciu ołówka i przyborów kreślarskich, co uczy ich wykorzystania oraz lepszego zrozumienia przestrzeni, proporcji i skali (ryc. 3). Ponadto odręczne rysunki wymagają umiejętności przedstawiania różnych materiałów i tekstur (np. drzewa, woda, roślinność), dlatego pozwalają na większą kreatywność i swobodę twórczą (ryc. 4, ryc. 5) nieograniczoną gotowymi szablonami i narzędziami dostępnymi w programach komputerowych. Pozwala to na wypracowanie własnego unikalnego stylu, który może wyróżniać projektanta. Być może dobrym kierunkiem byłoby dodanie do omówionego zadania projektowego wymogu wykonania fizycznej makiety ogrodu, podobnie jak jest to realizowane w ramach przedmiotu historia architektury na kierunku architektura na Wydziale Architektury Politechniki Gdańskiej, gdzie takie zadanie jest tradycją. W ramach ankiety wykonanej wśród studentów, którzy ukończyli ten przedmiot, zdecydowana większość opowiedziała się za tym, że modelowanie pomaga uczyć się historii architektury (Kowalski i in 2022). Projekty komputerowe są dość czasochłonne, ponieważ wymagają dużej precyzji i dobrej znajomości programu a styl prac dużo trudniej zindywidualizować, trudniej też pracować jednocześnie w parach i grupach. Studenci dowiadują się również, że odręczne rysunki koncepcji projektowej i wizualizacje, można przenieść do komputera i przerysować lub dokonać obróbki graficznej, co zachęca do sięgnięcia do innych programów niż te, których obsługi uczą się w trakcie studiów. Oczywiście warsztat architekta krajobrazu wymaga dobrej znajomości programów do projektowania, czego naucza się na innych zajęciach. Warto dodać, że czasem można spotkać się na zajęciach z pewną frustracją studentów, którym z trudnościami przychodzi tworzenie odręcznych rysunków. Wykonywanie kolejnych poprawek czy nowych koncepcji wymaga cierpliwości i doskonalenia umiejętności, co tym bardziej pokazuje jak ważny jest rysunek odręczny w kształceniu architektów krajobrazu. Warto dodać, że to doświadczenie praktyczne daje późniejszą możliwość wyboru czy będzie się w przyszłości wykorzystywać w pracy rysunek odręczny, komputerowy, czy łączyć techniki na różnych etapach pracy. Co raz częściej studenci na ćwiczeniach wybierają rozwiązanie pośrednie, czyli

rysunek odręczny cyfrowy z wykorzystaniem tabletu lub dotykowego monitora. W ocenie autorki, jest to dobre narzędzie pracy dla architekta krajobrazu pod warunkiem w miarę dużego wyświetlacza, który daje więcej możliwości przy wykonywaniu rysunków i lepszy podgląd. Niestety uczelnia nie posiada takiego wyposażenia dla studentów, co wymaga posiadania prywatnego sprzętu. Sala komputerowa posiada komputery stacjonarne, na których są zainstalowane najważniejsze programy do projektowania i wizualizowania. Ponadto sala ta jest dostępna tylko podczas zajęć z dydaktykiem, zatem każdy student musi posiadać własny dobry komputer (przeważnie jest to laptop), który umożliwi korzystanie z profesjonalnego oprogramowania udostępnianego bezpłatnie studentom i dydaktykom przez uczelnię. Zajęcia praktyczne z przedmiotu historia sztuki ogrodowej nie są prowadzone w sali komputerowej gdyż z założenia prace powinny być wykonywane odręcznie. Studenci mogą na zajęciach korzystać z własnego sprzętu. Zarówno metody odręczne jak i komputerowe mają swoje unikalne zalety, które są wykorzystywane w różnych etapach procesu kształcenia, natomiast tradycyjne techniki powinny zostać poznane przez studentów zwłaszcza na początku kształcenia (Jørgensen i in. 2019).

4.4. Sztuczna inteligencja AI a zadania praktyczne studentów

Szybki rozwój tzw. sztucznej inteligencji i Chat-ów GPT przenoszą dotychczasowe realia dydaktyki akademickiej do zupełnie nowej rzeczywistości. Zadania dydaktyczne do tej pory wyznaczone studentom w dużym stopniu zaczynają odstawać od aktualnych potrzeb i możliwości technologicznych. Tradycyjne formy zadań dydaktycznych, oparte na analizie literatury czy rozwiązywaniu problemów „ręcznie”, stają się mniej adekwatne wobec narzędzi wspomaganých przez sztuczną inteligencję, które pozwalają na szybsze przetwarzanie danych, generowanie gotowych treści oraz rozwiązywanie nawet złożonych problemów. Nie ma możliwości pomijać faktu, że wszyscy możemy posługiwać się nowymi narzędziami, które stale się udoskonala i zwiększa ich możliwości. Przykładowo referaty i prezentacje zadawane studentom mogą są już opracowywane w znacznym stopniu przy użyciu lub też niemal całkowicie przez sztuczną inteligencję. Wystarczy dobrze poznać i opanować te nowe narzędzia, aby szybko i bez większego wysiłku otrzymać zadowalające wyniki. Na tę chwilę ciągle potrzebna jest jeszcze weryfikacja otrzymanych treści, a to zazwyczaj wymaga pewnej znajomości tematu lub większej dociekliwości. Autorka mogła się przekonać o tym zadając studentom do opracowania prezentacje dotyczące szczegółowego omówienia powstania i przemian kompozycyjnych historycznego zespołu ogrodowego (marzec 2024 przedmiot historia wnętrz i ogrodów, kierunek studiów projektowanie wnętrz i ogrodów, gdzie zakres materiału z przedmiotu historia ogrodów jest praktycznie taki sam jak na kierunku architektura krajobrazu. Założeniem było, że studenci będą musieli samodzielnie przeanalizować zmiany przestrzenne zachodzące w wybranych historycznych ogrodach korzystając z przedmiotowej literatury i historycznych planów. W efekcie studenci prezentowali prace przygotowane w przeważającej części przez Chat GPT. Można się było o tym przekonać poprzez dużą liczbę niedorzecznych błędów, niedomówień i istotnych braków merytorycznych. Niestety studenci pobierali generowany tekst nie weryfikując poprawności jego treści, ponadto dodane do prezentacji ilustracje wydawały się często przypadkowe i zazwyczaj nie odzwierciedlały tych treści w dużym stopniu lub wcale. Przykład ten pokazuje wciąż dużą niedoskonałość AI a także chęć sięgania do narzędzi GPT przez studentów dla szybkiego zrealizowania zadania. Natomiast wskutek rozwoju tej technologii można się spodziewać, że niebawem nie będzie można odróżnić prac przygotowanych samodzielnie od tych wspomaganých lub wykonanych przez AI. Można to odnieść z dużym prawdopodobieństwem także do prac projektowych i wizualizacji wykonywanych przez studentów. Własne doświadczenie autorki prowadzi do konkluzji, że nie ma możliwości powstrzymania studentów od korzystania z AI, natomiast możliwa jest tylko zmiana podejścia do nauczania, form i charakteru zadań praktycznych. W efekcie konieczne jest przemyślenie roli nauczyciela i sposobów oceny wiedzy i umiejętności, aby dostosować dydaktykę akademicką do realiów nowej ery cyfrowej. Wymaga to jednak czasu oraz sprawdzenia w praktyce różnych możliwości i rozwiązań.

4.5. Wycieczki i wyjazdy dydaktyczne

Inną, dodatkową metodę kształcenia z przedmiotu historia sztuki ogrodowej, którą również można nazwać łączeniem teorii z praktyką są wyjazdy do ogrodów, parków i innych terenów zieleni, które

pozwalają na bezpośrednie zetknięcie się i naoczne poznanie kompozycji tych miejsc (Jørgensen i in. 2019). W programie studiów architektura krajobrazu na ZUT (a najprawdopodobniej również na innych uczelniach w Polsce) są przewidziane wyjścia w teren w celu nauki dendrologii, roślin ozdobnych, czy geodezji. Nie są one jednak zaplanowane dla przedmiotu historii sztuki ogrodowej. Wycieczki i wyjazdy powinny łączyć zwiedzanie z wykładami w terenie a jeżeli czas pozwala to także ćwiczeń. Najlepiej, aby studentom towarzyszyło jednocześnie kilku dydaktyków, z różnych dziedzin, którzy wszechstronnie i interdyscyplinarnie omówią dany obiekt krajobrazowy (Fekete, van den Toorn 2021) O ważności multidyscyplinarnego podejściu do historii ogrodów mówi między innymi Gao L. (Gao 2022). Ponadto ważne jest, aby zaplanować również czas wolny na samodzielne spacerowanie studentów po ogrodach, co ma na celu samodzielne odkrywanie i doświadczanie przestrzeni. Niestety jak wspomniano w ZUT w Szczecinie nie są przewidziane w programie studiów takie wyjazdy. Zazwyczaj uczelnia nie ma też środków, aby je sfinansować. Jeżeli ogród, park znajduje się w samym Szczecinie lub w okolicy organizacja wyjść w teren nie stwarza większych problemów, jednakże wiele wartych zobaczenia i wspaniałych obiektów znajduje się w większej odległości. Ponadprogramowe wyjścia i wyjazdy są organizowane przez dydaktyków z ich własnej inicjatywy a koszty muszą ponieść sami studenci, co sprawia, że część studentów z nich rezygnuje. Niemniej studenci dość chętnie uczestniczą w takich wyjazdach, chociaż często ważniejszym powodem jest zamiana zajęć w sali na zajęcia na powietrzu oraz możliwość studenckiej integracji. Ciekawym rozwiązaniem dla problemu wyjazdów w teren mogą być wycieczki wirtualne po ogrodach z wykorzystaniem technologii wirtualnej rzeczywistości VR (Hassan 2023; Hassan, Dietze-Schirdewahn, 2024) w tym dostępnego w wielu ogrodach obrazu panoramicznego 3600 Google Street View. W opinii autorki z pewnością może być to stosowane w nauce historii sztuki ogrodowej, jednakże obraz wirtualny nigdy nie zastąpi rzeczywistego kontaktu z danym miejscem który kształtuje u studentów ciekawość, uważność i wrażliwość na piękno.

5. PODSUMOWANIE

Artykuł porusza problematykę nauczania historii sztuki ogrodowej w kontekście kształcenia studentów na kierunku architektura krajobrazu. Autorka zwraca uwagę na znaczenie uzupełnienia wykładów o zajęcia praktyczne. Prezentuje przykłady wykorzystania w edukacji studentów zadań praktycznych i aktywizujących form uczenia, omawia ich znaczenie oraz efekty takie jak pogłębianie wiedzy teoretycznej, rozwijanie wielu różnych umiejętności i kompetencji. Na podstawie doświadczeń autorki z zajęć prowadzonych w Zachodniopomorskim Uniwersytecie Technologicznym przeanalizowane zostały zarówno teoretyczne założenia efektów tych zadań, jak i aspekty praktyczne w procesie kształcenia, wskazując na kluczowe wyzwania oraz korzyści.

Obecnie istnieje bardzo wiele metod nauczania, różne wydziały mają swoje zarówno tradycyjne jak i nowoczesne sposoby. Włączenie ćwiczeń do programu zajęć z historii ogrodów przynosi nie tylko korzyści dla kształcenia w tym przedmiocie, ale również dla całego procesu nauczania studentów architektury krajobrazu. Połączenie teorii z praktyką, poprzez realizację zadań projektowych, jest kluczowe dla skutecznego nauczania historii sztuki ogrodowej. Takie podejście pozwala studentom nie tylko zrozumieć teoretyczne podstawy, lecz także wykorzystać je w praktycznych sytuacjach, co sprzyja lepszemu utrwaleniu wiedzy i rozwojowi kompetencji projektowych. Oczywiście nie każdy student czy grupa projektowa osiąga efekty w tym samym stopniu, pomimo tego każdy progres w nauce powinien cieszyć dydaktyka. Widoczne jest też to, że już samo ukończenie zadań przynosi studentom satysfakcję i zadowolenie z siebie. Ciekawą obserwacją z realizacji zadania projektowego jest to, że niektórzy studenci autentycznie zaczynają pasjonować się podjętym przez siebie tematem zagłębiając się w różne związane z nim zagadnienia i szczegóły. Często w trakcie zajęć wyłaniają się liderzy, którzy swoim zaangażowaniem motywują pozostałe osoby i grupy. Warto zatem tak organizować i prowadzić zajęcia aby interakcje pomiędzy studentami i wzajemne uczenie się od siebie były wykorzystywane w jak największym stopniu. Służy temu samodzielne dobieranie się studentów w pary projektowe oraz sposób usadzenia na zajęciach. Życzliwe podejście dydaktyka, który chętnie służy pomocą i wskazówkami, dzieli się wiedzą i umiejętnościami jest bardzo ważne dla atmosfery zajęć i stosunku studentów do przedmiotu oraz zadania semestralnego. Ocena postępów w pracy powinna przede wszystkim służyć samym studentom, jako informacja

zwrotna. Natomiast ostatecznej ocenie powinna podlegać praca już ukończona, przy czym warto dodatnio ująć w niej starania i zaangażowanie, jakie były podejmowane przez grupy. Aby współpraca ze studentami przebiegała efektywnie należy w pierwszej kolejności omówić zakres i cele przedmiotu, następnie samego zadania praktycznego. Wytyczne dla prac semestralnych powinny zostać dokładnie wyjaśnione oraz zawsze dostępne dla studentów najlepiej w wersji cyfrowej. Prezentacja i przegląd prac z poprzednich lat nie tylko pozwala lepiej zrozumieć same zadania ich cel i zakres, uniknąć niektórych błędów, ale także daje przekonanie studentom, że stawiane im wymagania są realistyczne i nie przerastają ich możliwości. Na koniec zajęć wykonane przez studentów prace projektowe powinny zostać zaprezentowane przez studentów przed całą grupą oraz omówione przez dydaktyka. Ma to na celu poznanie swoich osiągnięć na tle całej grupy zajęciowej a także zapoznania się z dydaktyką oraz umożliwienia wyciągnięcia z nich wniosków. Ważne, aby końcowa opinia nauczyciela nie była nazbyt krytyczna, powinna być rzeczowa, podkreślać także zalety pracy i docenić starania, ma to na celu zachęcenie studentów do podejmowania dalszych starań podczas studiów i kolejnych projektów. Z doświadczenia autorki taka forma prowadzenia zajęć ma wiele zalet, sprawdza się i przynosi widoczne korzyści dla kształcenia w zakresie przedmiotu historia sztuki ogrodowej jak również dla całościowego kształcenia architektów krajobrazu. Zarówno wykonanie szkicownika jak i zadania projektowego daje lepsze efekty w wynikach egzaminu końcowym z przedmiotu. W edukacji architektów krajobrazu ważne jest rozwijanie umiejętności wykonywania zarówno rysunków odręcznie, jak i cyfrowo. Każda z tych metod rozwija inne kompetencje projektowe i pozwala na różne sposoby postrzegania przestrzeni i realizacji zadań. Techniki odręczne nadal są istotnym elementem kształcenia, stanowią dobry wstęp dla prac wykonywanych później w technikach cyfrowych a przedstawione zadanie w ramach przedmiotu historia ogrodów daje ku temu możliwość. Warto dodać, że autorka przyjęła zasadę, że w sytuacji, kiedy student bardzo słabo sobie radzi z rysunkiem odręcznym i mimo motywowania brak mu zapału do pracy tradycyjnymi metodami to nie zabrania się mu pracy z wykorzystaniem programów, ponieważ lepiej, aby zachował motywację i rozwijał swoje indywidualne zdolności, dzięki którym będzie osiągał doskonałe rezultaty w pracy projektowej i nie tylko.

Rozwój sztucznej inteligencji i narzędzi cyfrowych zmienia oblicze współczesnej dydaktyki. Konieczne jest opracowanie nowych strategii nauczania, które uwzględnią te zmiany i umożliwią studentom pełne wykorzystanie dostępnych narzędzi technologicznych. Postęp technologii cyfrowej oraz AI wymuszają zmiany, jakie naturalnie powinny zachodzić w formach i sposobach nauczania na uczelniach. Pewne jest, że nie ma możliwości i sensu przeciwstawiać się tym zjawiskom. Koniecznym jest dostosowywanie się do dzisiejszych realiów poprzez przekształcanie dotychczasowych metod oraz kreowanie nowych. Trzeba pamiętać, że zdobywanie doświadczenia na własnych próbach wymaga czasu. Ponadto sami dydaktycy powinni mieć możliwość regularnego szkolenia się w zakresie nowych możliwości technologicznych i cyfrowych, aby nie pozostawać w tyle z nowinkami, móc je wykorzystywać i ich nauczać. Co istotne powinna być dostępna odpowiednia przestrzeń dla nauczycieli akademickich do wymiany doświadczeń, udostępniania swojej wiedzy i rozwiązań już sprawdzonych i udanych, co przyczyni się do ogólnego postępu w dydaktyce w uczelniach. Nie mniej ważny głos w tych dyskusjach powinni mieć również sami studenci, którzy mogliby zgłaszać własne uwagi i propozycje. Na pewno największy niepokój akademików powoduje możliwość wyręczania się przez studentów w realizacji zadań i prac sztuczną inteligencją i wszystkimi możliwościami, jakie daje, a które szybko wciąż się rozwijają. Tym bardziej dyskusja nad tym jak współcześnie i w niedalekiej przyszłości powinna wyglądać dydaktyka akademicka jest szczególnie ważna, konieczna i pilna. Nowe technologie naturalnie oddziałują na kształtowanie się nowych metod akademickich, dlatego wciąż jesteśmy na etapie poszukiwań. Pojawienie się sztucznej inteligencji jest wielkim skokiem cywilizacyjnym zmieniającym codzienną rzeczywistość i musi zostać to zaakceptowane i uwzględnione także w dydaktyce. W opinii autorki techniki odręczne nadal pełnią ważną funkcję w kształceniu akademickim, ponieważ zmuszają do większej samodzielności, wysiłku oraz zdobywania wiedzy i umiejętności różnych niż te związane wyłącznie z rozwiązaniami cyfrowymi. Techniki odręczne nie muszą być ograniczające. W szczególności w połączeniu z technologią dają więcej możliwości i szansę na większą kreatywność. Wyłączenie z cyklu kształcenia akademickiego metod tradycyjnych i odręcznych będzie zubażające, również dla rozwoju kompetencji inżynierskich, dlatego przynajmniej w części programu studiów powinno się pozostawić te metody. W dużym stopniu metody te mogą ograniczać wyręczanie się sztuczną inte-

ligencją AI w realizacji prac studenckich, co jest również dużą zaletą. Artykuł podkreśla, że skuteczne nauczanie historii sztuki ogrodowej musi uwzględniać zarówno tradycyjne podejścia, jak i współczesne narzędzia, co wymaga dynamicznego podejścia do dydaktyki i otwartości na zmiany w technologii oraz metodach edukacyjnych. Kształcenie w dziedzinie architektury krajobrazu musi być dynamiczne i dostosowane do zmieniających się realiów, dyskusja na ten temat powinna być otwarta i ukierunkowana na wymianę wiedzy i doświadczeń oraz prowadzenie polemiki pomiędzy dydaktykami przy czynnym udziale studentów.

BIBLIOGRAPHY

- Bogdanowski, J. (2000) *Polskie ogrody ozdobne: historia i problemy rewitalizacji*, Place of edition: Arkady, Warszawa, ISBN 8321339905
- Borc, Z. (2001) 'Architektura krajobrazu, jako kierunek studiów', *Architektura Krajobrazu*, 1/2001 Place of edition: Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu. ISSN 1641-5159
- Ciołek, G. (1978) *Ogrody polskie*. Place of edition: Wydawnictwo Arkady, Warszawa, ISBN 8601214781673
- Egoz, S. (2019) 'Landscape is more than the sum of its parts: teaching an understanding of landscape complexity', *The Routledge Handbook of Teaching Landscape*, Chapter 7, Jørgensen K., Karadeniz N., Mertens E., Stiles R. Stiles, red. Published December 18, 2020 by Routledge. ISBN 9780367731601
- Fekete, A., van den Toorn, M. (2021) 'Teaching Fieldwork in Landscape Architecture in European Context; Some Backgrounds and Organisation', *Land* 2021, 10, 237. <https://doi.org/10.3390/land10030237>
- Freire, M. (2013) 'Landscape Design Education: Challenges and Proposals', *Landscape & Imagination. Towards a new baseline for education in a changing world*, Conference, Paris 2 - 4 May 2013. By Bandecchi & Vivaldi Pontedera, UNISCAPE Florence. ISBN: 978-88-8341-548-7
- Gallo, K. (2019) 'Writing across the landscape architecture curriculum' Chapter 11 in *The Routledge Handbook of Teaching Landscape*, Jørgensen K., Karadeniz N., Mertens E., Stiles R. Stiles, red. Published December 18, 2020 by Routledge. ISBN 9780367731601
- Gao, L. (2022) 'From garden history to history of land-shaping. A case of teaching Chinese gardens in history of landscape architecture courses', *Conference Future History: Teaching History in Landscape Schools*, Sheffield on 8 and 9 September 2022 <https://www.sheffield.ac.uk/landscape/events2/future-history-teaching-history-landscape-schools/proceedings> (Accessed: 10-10-2024)
- Hassan, R. (2023) 'Teaching history of garden art and landscape architecture through Virtual Reality', Norwegian University of Life Sciences. <https://www.nmbu.no/en/faculties/faculty-landscape-and-society/teaching-history-garden-art-and-landscape-architecture> (Accessed: 10-10-2024)
- Hassan, R., Dietze-Schirdewahn, A. (2024) 'Virtual Reality as Mediator in Teaching Landscape Architecture History', *JoDLA Journal of Digital Landscape Architecture*, Wichmann 9-2024. <http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/> (Accessed: 12-10-2024)
- Hobhouse, P. (2005) *Historia ogrodów*, Place of edition: Wydawnictwo Arkady, Warszawa, ISBN: 83-213-4375-9
- Ilkovičová, L., Ilkovič, J., Špaček, R. (2017) 'Ways of rationality and effectivity in architectural education' Vol.15, No.4, 2017 *World Transactions on Engineering and Technology Education WIETE*, https://www.researchgate.net/publication/322094464_Ways_of_rationality_and_effectivity_in_architectural_education (Accessed: 12-10-2024)
- Jørgensen, K., Karadeniz, N., Mertens, E., Stiles, R. (2019) *The Routledge Handbook of Teaching Landscape*, Published December 18, 2020 by Routledge. ISBN 9780367731601
- Kowalski, Sz., Samól, P., Szczepański, J. (2022) Physical models in the education of architectural history. Vol.20, No.4, 2022 *World Transactions on Engineering and Technology Education WIETE*.
- Kuc, S. (2019) 'The photo exhibition of the Garden Show, BUGA, as a way to teach landscape architecture to students' Vol.17, No.1, 2019 *World Transactions on Engineering and Technology Education WIETE*, [http://www.wiete.com.au/journals/WTE&TE/Pages/Vol.17,%20No.1%20\(2019\)/17-Kuc-S.pdf](http://www.wiete.com.au/journals/WTE&TE/Pages/Vol.17,%20No.1%20(2019)/17-Kuc-S.pdf) (Accessed: 12-10-2024)
- Majdecki, L. (2023) *Historia ogrodów*. Tom 1 i Tom 2. 2023 and earlier editions. Place of edition: Wydawnictwo Naukowe PWN, ISBN 978-83-01-22598-8
- Majdecki, L. Majdecka-Strzeżek, A. (2019) *Ochrona i konserwacja zabytkowych założenia ogrodowych*, Place of edition: Wydawnictwo Naukowe PWN, ISBN: 978-83-01-20356-6

- Marshall, Robert L. (1980) 'Landscape Architecture History: A Critical Review of its Curriculum and Teaching Methodology', *All Graduate Theses and Dissertations*, 3330, <https://doi.org/10.26076/112a-6e5d> (Accessed: 14-10-2024)
- Palerm Salazar, J.M. (2013) 'The Landscape Project: Creative Process and Experimental Tools', *Landscape & Imagination. Towards a new baseline for education in a changing world*, Conference, Paris 2 - 4 May 2013. By Bandecchi & Vivaldi Pontedera, UNISCAPE Florence. ISBN: 978-88-8341-548-7
- Soltysik, M. J. (2020) 'Developing students' spatial skills and teaching the history of architecture through structural drawing', Vol.18, No.1, 2020, *World Transactions on Engineering and Technology Education* WIETE, [http://www.wiete.com.au/journals/WTE&TE/Pages/Vol.18,%20No.1%20\(2020\)/02-Soltysik-M.pdf](http://www.wiete.com.au/journals/WTE&TE/Pages/Vol.18,%20No.1%20(2020)/02-Soltysik-M.pdf) (Accessed: 10-10-2024)
- Wang, Z. (2022) 'Talking about the opportunities and challenges of historical landscape teaching in the higher education curriculum system of Chinese landscape architecture', Conference *Future History: Teaching History in Landscape Schools*. Sheffield on 8 and 9 September 2022 <https://www.sheffield.ac.uk/landscape/events2/future-history-teaching-history-landscape-schools/proceedings> (Accessed: 08-10-2024)
- Williams T. (2013) 'Some Thoughts on the Education and Training of Landscape Architects. The Landscape Project: Creative Process and Experimental Tools', *Landscape & Imagination. Towards a new baseline for education in a changing world*. Conference, Paris 2 - 4 May 2013. By Bandecchi & Vivaldi Pontedera, UNISCAPE Florence. ISBN: 978-88-8341-548-7
- Woudstra, J. Jacques, D., Holden, R. (2023) *Teaching Landscape History*. Publisher Routledge ISBN 9781000991505
- Żychowska, M. J. (2019) 'Teaching drawing to a new generation of engineers architects', Vol.17, No.1, 2019 *World Transactions on Engineering and Technology Education* WIETE. [http://www.wiete.com.au/journals/WTE&TE/Pages/Vol.17,%20No.1%20\(2019\)/10-Zychowska-M.pdf](http://www.wiete.com.au/journals/WTE&TE/Pages/Vol.17,%20No.1%20(2019)/10-Zychowska-M.pdf) (Accessed: 25-09-2024)

AUTHOR'S NOTE

Graduate of Landscape Architecture at the Faculty of Architecture and Design at the University of Technology in Szczecin. PhD in 2012 at the Faculty of Architecture at the Cracow University of Technology. Assistant professor at the Department of Landscape Architecture at the Faculty of Architecture and Design at the University of Technology in Szczecin. Educator - teaches classes in the following subjects: History of Garden Art, Conservation of Historic Gardens. Research interests: cultural and natural values of historical and contemporary green areas, changes in the cultural landscape, history and revalorization of gardens, cemeteries and post-cemetery areas.

O AUTORZE

Absolwentka kierunku Architektura Krajobrazu WKŚiR AR w Szczecinie. Doktorat w 2012 na Wydziale Architektury Politechniki Krakowskiej. Adiunkt w Katedrze Architektury Krajobrazu na WKŚiR ZUT w Szczecinie. Dydaktyk - prowadzi zajęcia m.in. z przedmiotu Historia sztuki okrodowej, Konserwacja zabytkowych ogrodów. Zainteresowania naukowe: walory kulturowe i przyrodnicze historycznych oraz współczesnych terenów zieleni, przemiany krajobrazu kulturowego, historia i rewitalizacja ogrodów, cmentarzy i terenów pocmentarnych.

Contact | Kontakt: aleksandra.pilarczyk@zut.edu.pl